Инг 1-1/1 г65-507 I-III N 1-39 (39) 813-12/192

ДАЬКЪАЛА ХИЛДА КЕРДА ШУ!

* * *

ТХА СОВГIАТАШ

ХЬОНА, ДАЬХЕ!

Республика промышленни предприятей коллективаша ханал 4 ди хьалха кхоачашъяьй 1963 шера продукци а дукхагIа йола лоархIамегIара хIамаш а арахецара план.

Соахкарчул 8 процент дукхагIа хьаьй промышленни продукци.

Дикка толамаш даьхад мехкдаьтта промыслай болхлоша, энергетикаша, машиностроителаша, хIамаш тегача а промышленноста дуккхача кхыча доакъой а болхлоша.

Керда техника юкъеяхьар, производственни процессашта автоматизаци и механизаци яр бахьан долаш тIехкхоачашъяьй къахьегама овсарле лакхъяра задани.

Продукци яккхарга дIабода мах планал совгIа лохбарах укх шера 11 бетта 1,3 миллион сом ахча кходаьд.

КПСС ЦК декабрьски Пленума решенеша дегаш айдаь болча республика промышленноста болхлоша шоай хьинар да кходеш къахьег химически промышленность сихха дегIайоалаярен промышленни продукци дукхагIа а дикагIа а арахецарен доккхий декхараш кхоачашдара.

ЙОККХА КОТАЛО

Буруш деттача Старогрозненски конторa буруш деттача бригадо, мастера С. Е. Слесарева кулгеаца, Старогрозненски мехкдаьтта доахкача майдан тIа толамца № 641 йола скважин яьккха а яьнна, 3900 метр кIоаргача мела тIера мехкдаьтта доала моттиг духхьашха гуча а яьккха, мехкдаьттага низ бола хIедж толийтай.

Старя промыслашкарча буруш деттарий коллектива из йоккха котало боккха лоархIам болаш я, хIана аьлча Старогрозненски промыслашка тIерча мела юкъера Iалаьмате дукха мехкдаьтта доалла моттиг гучаяьккхай цо.

М. НАЗАРЕТОВ,
«Грознефта» объединене начальник.

Хьамзат ОСМИЕВ.

БАЛХАХ ДАЬЛЛА ДОДАЧУНГА

Турпал санна, балхах
даьлла,
КIай а денна,
Додаш латт хьо, къаьна шу,
Хьайха халкъа беркат
даьнна,
Чухьа, ара
Толам баьккха доккха шу.
Укх лаьттан тIа Iа мел
даьраш —
МассагI да ужI —
ЛаьрхIа, дийца сов вареваш,
Нагахь санна яде, аьнна,
Дагадехка, —
Къахат, къоалам товаредаш,
Даьд Iа нака чуIе цIенош,
Доккхий гIирсаш,
Ялташ, хьайбаш дебадаьд,
КIоаргагI йийлай лаьттан
ченаш,
Даьхен коа тIа
Гензий аргIаш оттадаьд.
Сиглен къайле дIахо тохкаш
Даьд Iа балхаш,
Керда седкъий лотадаьд,
Балха дунен, халкъий безам,
Вошал, доттагIал
ЧIогагIагI хургдар лeладаьд,
Герга кхуьда
хьаьрбаьннараш,
Хьалхьа белча
Шоай гIанда тIа хувшабаьб,
Юкъ-юкъера чIегилв
боаккхаш,
Машар духьа,
«Шийла ша» Iа бошабаьб,
Iа мел даьчун бизза хамбеш,
Раьза хинна
Накъа доакх хьо, бода шу,
Даькъал дувцаш, ловцаш
доахаш,
Цох бIубенна
ДоагIачунга хоаршал лу.
Низах дизза керда доагIар
БочагI да вай
Накъа даьккха бодачул,
Сийрда кхоане гарга оаш,
Вахар тоадеш
Боркхареба цо цхьаькха
мул,
КамаьршагIа, беркатегIа
Из хургдолга
Хьона, сона шаьра хов,
Цудухь да из, дегаш делаш,
ХIара шун тIа
Тховсар дуела пелай зов.
1963 ш.

БЕРКАТЕ ХИЛДА ХЬО!

Чакхдаьннад семилетка пхелагIа шу — Коммунистически парте хьалхленца коммунизма материально-технически база хьалъеш боахкача советски наха шоай низ ца кхобеш къахьийга шу.

«Советски Союза Коммунистически парте XXII съезда решенеш хIа белгалдаьхараш, цо шийна Програма тIа дIаяздаьраш кхоачаш хулаш латт, — йоахар КПСС ЦК декабрьски Пленуме Н. С. Хрущева. — Толамца хьаеш латт коммунизма материально-технически база».

Коммунизм хьаеча, КПСС XXII съезда решенеш кхоачашъеча къаьстта доккха гIулакхаш даьд советски халкъо дIадахача 1963 шера. Промышленносто тIехкхоачашъяьй хьалхарча пхе шера лаьрхIа хинна семилетка заданеш, хьаьй дуккха индустре йоккхий гигантaш, климатически хьалаш во эттa доллаше а 1963 шерарчул 836 миллион пунт дукхагIа кийчдаьд ялат, доккха хIамаш карагIдаьннад Iилмей культурей дегIайоалаеча, космос караерзаеча, дикка тоадаьд советски наьха вахара хьал.

Мехка кхыча халкъашца цхьана хьинаре къахьийгад семилетка пхелагIча шера Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша а. Ханал хьалха кхоачашъяьй республика промышленносто 1963 шера валови продукци арахецара плани семилетка задaнеши. Къаьстта чехка дегIадаьккхад дIадахача шера промышленноста керттера доакъош — мехкдаьтта доаккхилга, мехкдаьтта чакхдоаккхилга, машинаш хьаяр, хими. Республика дуккхача районашка керда мехкдаьтта доалла моттигаш гучаяхар бахьан долаш 1958 шерица нийсдича 2,3-зза дукхагIа даьккхад 1963 шера мехкдаьтта, дикка дукхагIа арахийцай фенол, ацетон, синтетически этиловий спирт.

Дика кхоачашдаьд дIадахача шера шоашта хьалхашка лаьтта декхараш республика юрта боахама къахьегамхоша а. Цар дикка хьувкъадаьд ялат, шекара свекла, баьца дааpaш, дебадаьд хьайбаш, лакхъяьй цар продуктивность. Дуккхьала 1963 шера 11 миллиони 800 эзари пунт ялат декхад паччахьалкхенга.

Историна цIаккха а диццала йиш йоацаш доза хIамаш ду советски халкъо хIара шера. Ишта лоархIаме хIама да химически промышленность сихха дегIайоалаярен юрта боахама производство айярен деша хетаяь хинна КПСС ЦК декабрьски Пленум. Вай хана Iалаьмате боккха лоархIам болаш да халкъа боахама эггара прогрессанегIа дола доакъош сихагIа дегIадоаладар. Боахама цу тайпара декъа да химически промышленность. Из чехка дегIайоалаяро торо хулийтаргья беррига халкъа боахам сихха дегIабоалабе а советски наьха вахара хьал тоаде а.

Доккха маIан долаш да химически промышленность дегIайоалаяр санна дола лоархIаме декхар вай парте майрра халкъа хьалхашка оттадар, хIана аьлча чIогIагIа дегIабенача мехкага мара дулургдолаш хIама дац из. Партийни организацей, болхлой, колхозхой собранешка ювцаш латт хIанз КПСС ЦК декабрьски Пленума итогаш. Цу собранешка белгалдоах хIара предприяте, колхоза, совхоза коллективана кердача шера хьалхашка латта декхараш, уж кхоачашдара къахьегамхой оарцагIбоах.

Доккха декхараш латт Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхошта хьалхашка кердача шера. 1964 шера чIоагIа дегIабоалаеза республика еррига промышленность, цу даькъе къаьстта сиха дегIадоагIаргда промышленноста керттера доакъош — мехкдаьтта доаккхилга, мехкдаьтта чакхдоаккхилга, хими, машинаш хьаяр, ишта кхыдараш. Укх шера хьалъяьяха еза полиэтиленеи синтетически спиртеи производства шоллагIча архIан объекташ, ЧIоагIагIа тоадергда мехкдаьтта газах пайда эцилга. Цу гIулакха кхаларгья Вознесенск — Грозни яха газопровод, Карабулакеи Вознесенскеи газобензинови заводаш.

ЧIоагIагIа теркам тIабохийтаргба кердача шера юрта боахам дегIабоалабара. Дуккхьал 1964 шера 30 эзар тонн минеральни удобренеш товсаргья кхашка, дикка хьувкъаергья дIаюш йола культураш, дебадергда хьайбаш, лакхъергья цар продуктивность.

Укх деношка Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета шоллагIча сессе чIоагIъяьй республика халкъа боахамы дегIабоалабара план. Цу тIа белгалдаьхар промышленносто а юрта боахамо а кхоачашде дезаш дола декхараш. Гуча да хIанз 1964 шера хIара предприяте, колхоза, совхоза коллектива хьалхашка латта декхараш а. Шеко яц царех хIаране семилетка ялхлагIча шера план кхоачашъергхиларах, хIана аьлча, дIадахача шерарчул дуккха а тIех хургда кердача шера къахьегамхой хьинар, лакхагIа хургда цар толамаш.

ЧIоагIа раьза ба советски нах 1963 шера даьча гIулакхашта, дуккхача даькъе беркате шу дар из. Кхы а чIоагIагIа раьза болаш даьгаш гIоздаьнна накъа баьхкаб уж кердача, 1964 шера, хIана аьлча нарна хов из 1963 шерал дикагIа хургдолга. Ишта да советски вахар, шерагара шерага тоалуш латт из. Цудухьа сийрда я советски наьха уйлеш, дог гIоздоахаш да цар дерхIараш. Коммунистически парте буг уж иразерча кхоаченга — коммунизмага!

МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО

Свет

Арадувл 1923 шера денз

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советеи Министрий Советеи орган. Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

№ 1 (2855). | Кхаьра, 1 январь, 1964 шу. | Мах 2 кап.

СОВЕТСКИ ХАЛКЪ КЕРДАЧА ШЕРАЦА ДАЬКЪАЛА ДУВЦ

Деза новкъостий, доттагIий, Советски Союза гражданаш!

1963 шу — советски халкъаи вежарашха долча социалистически мехкий халкъаштеи сийлахь-доккхий хIамаш карагIдийнна шу, дерригача дунен тIа белгалъяьнна событеш хинна шу — историчу дода. НаIарга латт керда 1964 шу. Вай из тIаэц йоахаргйолча сийлен коталонех бола кхаъ санна.

Укх чакхдаьннача шераца кхоачаш хиннай вай мехка вахарера сийлахь-йоккха иттшере. Коммунистически наступлене кердача рубежашка дьнннад вай Даьхен халкъаш. Кхоачашдаьча декхарах доккхал а деш советски наха бIарг бетт 1963 шера хьабенача наькъах:

— толаме кхоачашъеш латт КПСС Програма, лоархIамера гIулакхаш чакхдаьхад коммунизма материально-технически база хьаяра темнаш сихъеш советски наха коммунистически хьехам луш;

— кердача лагIа тIа яьнай социалистически экономика: вай халкъа боахам бIубенна бода ворхI шера план ханал хьалха кхоачашъярга;

— советски Iилмои техникой дерригa дуне цецдаьккхар космос караерзаеча даьхача кердача толамашца, адамлена яйзар кердача советски турпалий-космонавтий Николаева-Терешкова Валентинайи Быковский Валерен цIераш;

— лоархIамера практически гIанаш даьхад дунен халкъашта юкъера кхохкам кIаьдбарен машара гIулакх чIоагIдарен новкъа.

Чакхдоалача 1963 шерапара къаст вай дика доттагIий долаш. ДIадахача шера валови продукци арахецара план 102 процент совгIа кхоачашъяьй Советски Союза промышленносто. Доккхий толамаш даьхад Российски Федераце къахьегамхоша. Беррига советски нах чIоагIа гIадбигаб семилетка тIехкхьарча шера оттабаь хиначa производства боарамга кхаьчача Москваш, Ленинграда, Латве, Московски, Тульски, Воронежски, Калинински областий, Удмурте промышленноста болхлоша, промышленни продукце лоархIамегIарча тайпашта 1965 шера производства боарамга кхаьчача Украина промышленноста болхлоша даьхача къахьегама толамаша.

Колхозхоша а совхозий болхлоша а бирсача Iанен кхизача йокъален хьалашка болх дика вIаштIехьбоаккхаш хьинаре къахьийгар юрта боахама продукташ на мохк Iалашбар духьа. Ялат доаккхача доккха дакъа лаьцар Российски Федераце дуккхача районий къахьегамхоша, Украина, Малхбузен-Казахстански края, Молдаве колхозашеи совхозашеи. Сийлахьа хотаяо яьккхай Узбекистанеи Киргизеи боамби лелаберaша.

Общественни рузкъаш дегIаахаро Iалашду советски халкъа торо лакхлуга. Шерлуш латт обществени потреблене фондаш, миллионаш болча советски наха кердача квартирашка деэду 1964 шу.

Вай партеи советски халкъеи вахаре хиннача йоаккхача событех цхьа чакхдаьлар 1963 шу. Декабре хилар советски экономика дIахо чIоагIа айялара, химически промышленность сихха дегIаахара, халкъа торо лакхъера, мехка коммунистически изобилй хьаяра къаш белгаадаь йола Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета Пленум. Из яр коммунистически общество хьалъяра лоархIамегIарча дешахьех цхьанне хьакъехьа парти хьалхьаца дагайоалаш хинна башхадика, беркатера кхетаче.

Дерригача вай халкъо мога а йир, хьал а лаьцар парте уйлаши планаши.

Советски наха чIоагIа могаду дIадахача шера машарен прогрессан низаша даьха толамаш. Халкъаша хоадамбоалаш дола гIулакхаш чакхдахар бахьан долаш аьттув баьлар кхохкадена дунен халкъашта юкъера гIулакхаш кIаьдде. Тайп-тайпара обществени строяш йоала паччахьалкхенаш машаре яхара ленински курсо цхьаькха а лоархIамера котало яьккхай: ядерни тохкамаш делга олыадолча даькъе декхара хьакъехьа Договор даьд. Советски правительства, машарен дунен халкъашта юкъера кхохкам дIахо кIаьдбарен гIулакх лерагIа чакх а доахаш, хьатIадоагIача шера кIезигде йиш йолаш лаьрхIар герзашнарча низашка дIадодар.

Цхьабакъда, советски наха хов, империалистически агрессораш болаш болча хана кийча хила дезнига. Вай, низ ца кхобеш, дIахо а тоаергья социалистически Даьхен оборона, лакха доаттаергья фийле.

Вай парте, цун Центральни Комитето, Советски правительства шоай деза декхар лоархI социалистически мехкий интернациональни вошал, дерригача дунен болхлой классашарен къахьегамхошцарен пролетарски барт цхьоагIо даим чIоагIъелга, империалистически колониальни Iазапа кIаьхардовлар духьа, политически экономически гIулакхашта шоай лоIаме хулга чIоагIдар духьа къовсам лоаттабеш дола халкъаш хаддаиза хьаллоацилга.

Вай кердача шера дIайха моаршал а доьхийт, дика мел дар хилар а лов воай вежарашта — социалистически мехкий халкъашта, дерригача дунен къахьегамхошта!

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитето, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совето кердача шераца даькъала буьц болхлой, колхозхой, интеллигенци, беррига советски нах, берригача мехкахоша къахьегамен дешарен керда толамаш дахар, могаш-маьрша а ираз долаш а уж хилар лов!

Хоастам хилба сийлахь-доккхача советски халкъа—денал долча коммунизм хьалъечунна, машари дунен тIарча берригача наьха ирази бахьан майрре къовсам лоаттабечоа!

Даькъала хийла коммунистически партеи советски халкъеи йохаргйоаца цхьоагIо!

Керда шу даькъала хилда шун, ираз долаш дахалда шо, деза новкъостий!

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТ	СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМ	СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТ

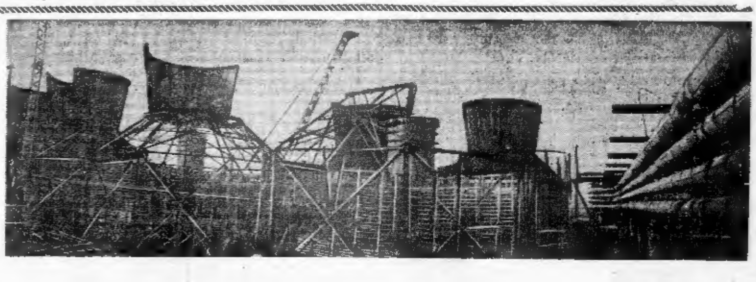

Грозненски химически завод. Хьалъеш латта синтетически спирт даккхара шоллагIа очередь.

Н. Кобвашвиле сурт.

ДЕКХАРАШ ДОВЗАШ ДА

ЗАВОДСКОЙ района къахьегамхоша, херригача советски халкъо а санна, массава даьза а волаш къобалъю КПСС ЦК декабрьски Пленума решенеш. Сийлахь-воккхачу Ленина васкеташ кхочушдеш, вай парте коллективин хьакъхьалца, парте политика нийса хилар хьахьекхаш, халкъа хьашташа маяххара уж хилар гу царна.

КПСС ЦК Пленума накъа йолхаш, Заводской района предпонятей ерригача коллективаша доккхаГІа дола декхараш тІанийцадар шоашта. Даьхенна мамогга дукхаГІа продукци ялариэ вай вахар кхы а дикаГІа тоадалийтар дукъа. Шоаш тІанийца декхараш сийлеца кхоачашдир предприятей коллективаша.

11 бетта валови продукци арахецара план 101,2 процент кхоачашйир ерригача районо. Российски 30 миллиарда чотах планал совГІа массеух миллион сома маьха продукци еннай.

Къахьегима овсаьле лакхьяра задани 3,6 процент тІеххоачашдьяьй. Продукци хьаирга дІабода мах лохбирах цу юкъа 1063 эзар сом ахча кхоадьд.

Ноябрь бетта дика къахьнйта Грозненски химически завода фенол йоаккхача цеха коллективо. Из тайпа продукци арахецара производственни план 100 процент кхоачашдьяьй.

Грозненски химически заводе йоаккхаш йола фенол мехка эггара дарегІа я. Мишта вІаштІехьдаьннад из?

Химзаводе юххьанца фенол яккха йоладьй 1954 шера. Творчески къахьегар, технологически процессаш эргайоахаш тоаяр, хІаьта иштта керда мощностащ хьалъяр а болх беш ярашта реконструкци яр я бахьан долаш шерагаря шерага дукхаГІа йоахар из лоархІамера продукт, хІаьта хІана предприяте арахецаш йола фенол мехка эггара дукхаГІа а я.

Цуния тешал ду укх тайпарча масало; укх шера хьалхарча ялх бетта цкъана лаьрхІача Новокуйбышевски заводон Горьковски областа гор. Дзержинскерча химически заводон йоаккхар миссел хІана яланэр аьна продукци елар цу предприятэ.

Мах бь вэргвоацаш доккха дакъа дьыпар производство эргаьккха тоаеча юкъе новатораше рационализаторашеи, болхлоша, инженераша, техникаша. Проектни схемана юкъе хувцамаш а кхухьаш, цу шерашка рационализатораша еннача 2670 предложенех цкъа миллион сом гаргга экономически эффект ялар.

Партен правительствап даим хьех кхомбеш, рентабельно доал де Іомале, яхаш.

Предприятей балха технико-экономическа хьоkxамаш вІаши нийсдаро гучадоаккхаргда грозненски химикий результаташ дика хилар. Цу заводе цкъа тонн фенол яккхарга дІабода мах 1,56-зза лохаГІа ба Дзержински химзаводерчул, хІаьта синтетически спирт доаккхача Новокуйбышевски заводерчул — 1,65-зза лохаГІа.

Грозненски химикаша толам баккхара керттера маІан да бедал кхоар дукъа даим къовсам лоттабар. Ховш да, фенол яккхара эша керттера продукци бензол хилар. Цкъа тонн фенол яккхарга из дукхаГІа дІайода Дзержинскерча заводе 7,2 проценти синтетически спирт доаккхача Новокуйбышевски заводе 31,5 проценти. Цудухьа семилетка пхелагІча шера хьалхарча ялх бетта Грозненски химически заводе фенол яккхара рентабельность планаца нийсйича 155 процент хилар, ужжамо йолча предприятешка хІаьа а цуьта дІа ца кхаьчача метте.

Грозненски химикашта йоккхий перспективаш хьаела химически промышленность дІахо сихха дегІайоалае аьна КПСС ЦК декабрьски Пленумо яьча решене.

1964 шера химзавода коллективо тикка лакхбергба химически продукци, цу даькъе фенол, ацетон, этилови спирт, полиэтилен, дубителаш яхара боаръм.

Этилови спирт дукхаГІа арахецара долча кхоачамех цаІ да спирт доахача цехий шоллаГІа очередь болх бе йолавлийтар.

КПСС ЦК декабрьски Пленумаи СССР Лакхехьарча Совета сессенеи яха йоагГІача тайпара накъа яхар дукъа эггара хьалхаГІа яхь дІайолаяьча крекинг-завода коллективо хьинаре къахьийгар тІанийца декхараш кхоачашдар дукъа.

Даьхенга, партега, гІал я баха, хоам бир крекингисташа шера валови продукци арахецара план, шоаш хош деннача тайпара 20 декабре ца а еш, 5-ча декабре кхоачашъяь хиларах. Российски копилка чу 4 миллион сом совГІа ахча диллар технологаша 11 бетта. Бедалах пайда дикаГІа эшара чотах кхы тІа а даьккхад 114 эзар тонн дизельни доагор.

6-ча декабре денз 1964 шера чотах болх беш я крекинг-завода коллектив. Декабрь бетта алхха 21 дийнахьа планал совГІа эзараш тоннаш пропан-пропиленови фракци елар крекингисташта Грозненски химически заводо, хІаьта Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводо цу юкъа планал совГІа химически завода еннай бІаьш тоннаш продукци.

1963 шера план хаьал хьалха кхоачаш а яь, цу шерре 1964 шера чотах болх беш я коллективаш: производственно-товарни контора, Центральни ремонтно-механически завода, № 1 йолча кирпичний завода, автогенно-карбидни завода, слюдяной фабрика, хладокомбината, ВОГ УПП, МАЗ, кхычар.

1964 шера чотах болх беш я дукхача кхыча предприятей цехаш, участкаш бригадаш, сменаш.

Машинно-арматурни завода коллективо 1963 шера планал совГІа хьаьй 60 тонн мехкдаьтта аппаратура. Цу коллективо хаьал хьалха — 1 декабре кхоачашдаьд химически мехкдаьтта чакхдоахачен предприятей 1963 шера централизованни заказаш, азотнотукови удобренеш ечa комбинато дехар дарах МАЗ-а коллективо планал совГІа, 1964 шера чотах оборудоване 20 единица кийчъяьй.

ДІайийна хІамаш дегІаухийта НРВ шо болхаш юрта боахама 1962 шера мехкдаьттах хьае йолаелар Грозненски нефтемаслозавод. Цу юкъа арахийцай 51 тонн НРВ, хІаьта аумах 43 тонн дІаяхийтай.

Автогенно-карбидни завода коллективо 1963 шера планал совГІа арахийцай 225 тонн карбида кальце, итташ эзараш кубометр кислород, массехк тонн ацетон, хІаьта Центральни ремонтно-механически завода коллективо арахийцай 507 эзар сома маьха продукци.

Парте райкома болхлоша, КПСС ЦК декабрьски Пленума решенеш кхочаш а еш, дукхаГІа терко ю мехкдаьтта-химе предприятей коллективай. Боахамий партийни организацешнеи кулгалхошнеи цкъана кхоачайъе цар Пленума решенеш.

ДІахо технически прогресс яра а арахецача продукце дикал лакхъяра а мероприятеш кийчъеш я предприятешка 1964 шера.

Района ерригача предприятешка КПСС ЦК декабрьски Пленума балха итогаш юиц коммунисташа, парте райкома беррягача болхлошеи КПСС ЦК Пленума членашеи докладаш а еш.

КПСС ЦК 1963 шера декабрьски Пленума соцам кхоачаш а беш, идеологически отдело мероприятеш кийчъяьй, хІаьта КПСС РК бюро чІоагІ а яьй, 21 декабре партийни организацей секретарий совещание а яьй КПСС ЦК декабрьски Пленума материалаш дІайоазийтарей Іомаярей деша хетаяь. Химически мехкдаьтта чакхдоахачен заводашка агитаторий совещанеш яьй, района ерригача предприятешка читкаш беседаш ю, къаьстта чІоагІа уйла тІайохийт вай мехка халкъа боахам дегІабоалабеча химе лоархІам мел боккха ба хойташ.

В. ЛЯПИНА,
КПСС Заводской райкома секретарь.

Укх сурта тІа шоана гу 1963 шера Грозне хьалъьяча «Электроприбор» яхача завода сборочни цеха конвеер.

Н. Кобиашвиле сурт.

СО ГІАДВИГАВ ОАШ

Доккхий хувцамаш хиннад укх дІададахача шера вай вахаре. Вай къоначa Нохч-ГІалгІай литературе а хиннад дукха дика хІамаш. Прозе а поэзе а лоархІамера произведенеш ара а яьха, шоай книжкаш дешарашта дикахетар даьд писвтелаша. Базоркин Идриса «Дота» яха керда кино-повесть язъяьй. Дог тохадолийташ а, чІоагГІа доккха маІан долаш я яьдаь вай юртара кагирхой бувцаш дувцар да из. Вай ханара нах бувцаш дола «Оаргама чІожа» яха роман яздаь йистевальнгов писатель Музаев Нурдин. Кердача, шийтайпарча лирика сборникаца шийа поэзи ешаршта дикахетар даьд Яизиев Джамалдина. Довзаш долча «Алаи шераш» яхача шийа романа шоллагІа книжка яздаь ваьнива Ошаев Халат. Дика книжкаш кІезига яздаьдац укх чакхІаьаннача шера. Дика книжкаш ара ч даьха, уж дешаш бараш гІадбигаьа берригача авторий укх дІамигича статья тІа цІерашт яха торо яц. Цкъабакъда, ала дезар цаІ да: дика а тІехдика а балхаш даьд вай новкъосташа дехачa шера.

Сай лирически стихай сборник арадаккха а сай «Революце мурд» яхача романа эрсий метталарча текста тІа болх баь вала я кхийра ца сай. Укх деношка из книжке эрсий меттала дІакхоачаргда дешаршке. Ошлев Халати Щепотев Виктори сайца соавтораш я болаш из араьккхар пхьенашта духьалара «Вендетта хІалак хилар» яха повесть.

ХІана «Дото дирст» яха керда роман яздеш ва со. «Дото дирст» яха цІи селла лиричин яле а, бирсачa, йеналерча кнах, пхьанка хана ца дийначa тайпара доккхий хІамаш карагІдувлача вай хаьрча нахах да цу романа тІа дувцар.

Сона дукхача хана дена бовзаш ба «Дото дирст» яхача романа тІа бувцаш бола нах. Сона тахан ма дукхьала латт цар сибаташ, цар гІулакхаш, цар къамальлаш. Цкъабакъда, хІаьта а «Дото дирст» яха роман язде се воалуча хана аз кхетадир: уж нах сона юха а бІарга беза, шоаш мабара. БІарга деза шийи халкъаца цкъана бІаьхен халеи никъ баьчул тІехьаГІа уж мишта хиннаб.

Сай книжка цу турпалех веттавала, царца къамаьлаш де со дукхаза а нхав Шаьлен Гудермесен районашка, урагІа а охьарагІа а гІаш никъ баьй хьалхагІа хиннарашта вІалла тара доацача цар кхашка, юрташка. ХІаьта нах? Нах а чІоагІа хувцабеннаб. Нагахьа санна аз сай книжка тІа бувца нах вІамига болча хала юрта трактор бІаргвайча йоккха тамаш еш хиннабале, хІанз уж юрташкара нах ханна а гІулакхаш та а боккъонца хьал я кхийна, механизатораши комбайнераши а хинна, шоай доалахьарча машинаш тІа хувшаш ух балха.

Из долла хІама дагадехача, цу дерригне а чьысап дича дагехьлаттача дукхача хІамашта юкъе сона къаьстта белгалбьые хьалхашка отт цу ханара Нохч-ГІалгІайчеи къона коммунисташ. Уж бар вай хьалхара колхозаш йоххача, вай хьалхара пятилеткаш кхоачашьеча эггара хьинарегІа дакъа лаьцараш а хьалхле лелаьраш а. Уж бар вай мехка шоллагІа сийлахь-йоккха социальни революци ечa дакъа лоацаш хинараш. Царна, Нохч-ГІалгІайчен коммунисташта, хетаду аз сай керда роман.

Керда 1964 шу тІаэне кийчлувачa хана вай Іалеьмате чІоагІа хамбу къьыначa шера, денал долча гІулакхех хьалдиэза додача шера, доккхийча толамий шера. Вай дахаре ма дукха дитад цо дигхьоаста гІулакхаш, ма дукха беркат шийха хьаденнa дола из. Шеча басигаш тІа делакъажар а увтташ доагІача Кердача шерага майрра ала йиш я: ма йоккха тІехьале я-кх сога кхоачар!

Цу гІулакхаша, сийлахь-йоккхача коммунистий Парте хьалхлаца вай советски нахь карагІдаьннача доккха маІан долча цу дикача гІулакхашта тешам ду вай бешха-дикача тахаленна, сийлахь-йоккхача кхоаненна.

Коммунистически кхоаено вайна хьалхашка хьаела йоккхий перспективаш. Вай цІагІа кхы а дукхагІа сердало, кхетам, беркат гІозале чуяхьаш хургъя из кхоане.

Махьмад МАМАКАЕВ.

СЕРДАЛО
2-гІа оагІ. 1 январь, 1964 шу.

КПСС ЦК Пленуме хиннараша дувц

ЭКОНОМИКА АЙЯРА КЕРДА ГІА

КПСС ЦК декабрьски Пленумо вай мехка химически промышленность сихха дегІайоалаяра боккхача лоархІамера декхар оттадьаь, хІаьта 1970 шерага кхаччалца химически продукци яккхара керда рубежаш белгал а яьй.

Пленуме къамаьлаш даьча Іалмахоша, инженераша, агрономаша, партийни кулгалхоша гІулакх кІоарга довзаши чІоагГІа тешавеши гучайоахар химически промышленность дегІайоалаяра а, цуцлара тІа юрта боахам айбара а промышленни продукци дукхагІа арахецара а йола йоккхий торонаш.

Пленуме дийца дешаш тхона, Нохч-ГІалгІайчен викалашта, хьаштдолаш а кІоаргга тхона доагІаш а дар, хІана аьлча вай республика хІанзале а я дикка чІоагГІа дегІаеча мехкдаьттан химически промышленность йолаш, хІаьта укх гаргарча шерашка цунах хургъя йоккхача химе йоккхагІа йолча районех цаІ.

Алхха укх гаргарча 2 шера химически мехкдаьттан промышленностага дІадохийтаргда 150 миллион сом ахча. 1964—1965 шерий планах 42 процент дукхагІа яккха лаьрхІад химически продукци, цу даькъе синтетически этилови спирт — 76 процент, полиэтилен — 61 процент, синтетически дубителаш — 6-зза дукхагІа. Мехкдаьтта дукхагІа доаккхаргда 58 процент, хІаьта газ — 59 процент.

Республике дІахо а хьалъергйолаш я парафинови производство, Карабулакски газобензинови завод. Гудермесса районе хьалъе йолаергъя йоккха газофракционирующи установка, полиэтиленах листаши пленкаши еш йола завод, синтетически каучука завод.

Е. БРЫКСИН,
Нохч-ГІалгІай АССР Госплана председатель.

Хими — юрта боахама

Кхачан продукташ алсамъяхара, мехка экономика айяра, халкъа хьал-торо тоаяра накъъяш дувцаш дІалахар КПСС ЦК декабрьски Пленум йолаш съездий Кремлевски Двореце даьккха цІаккха дицлургдоаца пхи ди. КІоарга чулоацам болаш йолча ший докладаца Никита Сергеевич Хрущева Пленуме хиннарашка, ерригача партега, дерригача халкъага хьахьеккхар советски общество дегІаяра сийлахь-йоккхий перспективаш, хьахьеккхар сийлахь-йоккха ленински идеяш чаккъяхарах хьахулар.

Коммунизм хьалъяра декхараш Ленински хьакъале а шийханнахьа а вай парте къестадеш хиларах дегаш гІоздаьннa хилар тхо.

Наха шортта кхачан продукташ хулийтилга Іалашдергдола эггара хьалхара а керттера а декхар да халкъа боахама химизаци елга.

«Сельхозтехника» объединене ерригачa системана а цун болхлошта а доккхий декхараш тІадожаду КПСС ЦК декабрьски Пленума решенеша. Цуна тІадиллад минеральни удобренешa, гербицидашa, баьцовгІаш лораеш йолча средстваша, хьайбай боахамашка эшача химически биологически препараташа колхозаши совхозаши Іалашъелга а, хІаьта иштта удобренеши ядохимикаташи кхашка дІатовсара балхашта механизаци елга а.

Дукха а дукхагІа хиннай республика колхозаштеи совхозаштеи душ йола минеральни удобренеш. Соахка вай республике тьачуена ерригa минеральни удобренеш 30 эзар тонн гаргга мара хиннаеце, укх шера вайга кхоачаргьяраш 50 эзар тонн я. Алхха гурахьа дийнача ялташта еххараш а 15 эзар тонн гаргга удобренеш я.

Минеральни удобренеш товсара балхашта механизаци ю. Шу юкъе дахалехьа республика боахамашка дІакхоачаргья зернотукови туковии сеялкаш, тукодробильни аммиачно-гербицидни машинаш, минеральни удобренеш товсара эша приспособленеш.

КПСС ЦК декабрьски Пленума решенеш кхоачашъяра доаттабечa къовсаме доагІаш дола дакъа лоац республикерча механизатораша, хьаттачa кердача шера юртбоахама продукташ дикка алсамъялга Іалашдергда цар.

И. АВАНЕСОВ,
«Сельхозтехника» республикански объединене председатель.

Дунен тІа вахаш мелла дукха ха айса яккхарах йицлургьяц сона се делегат а волаш хинна вай парте XXII съезд, вай мехка коммунизм хьалъяра программа чІоагІъяь съезд. Шу шу даьнначул тІехьагІа юха а съездий Кремлевски двореца зале нийсвелар со, КПСС ЦК декабрьски Пленуме ваха.

ЧІоагІа уйла тІаяхка ладийгІар аз Пленуме нов. Н. С. Хрущева яьча «Химически промышленность сихха дегІайоалаяр — юртбоахама производство айяреи халкъа торо тоаяреи лоархІамера хьал» яхача докладага. Ма дукха а я-кх даьттанцара я хьайбашкара а йоала продукци алсамъяккхара торонаш. Керттера уйла химически промышленность дегІайоалаяра, юрта боахама дукхагІа хими юкъеяхьара тІаерзайир Пленумо.

Парте юрта боахама селла чІоагІа йоакхо еш хилара кхы дІахо я болх тоабарца жоп дала лаьрхІад тха тракторно-полеводчески бригада коллективо. Ший ханнахьа а дика а минеральни удобренешца подкормика яьй оаха гурахьа дІайийнача ерригача ка болча культурашта. ХІара гектара тІа 2,5—3 центнер суперфосфат а тоссаш яьй оаха из подкормика. Ияьал дукха минеральни удобрени кхы хьалхагІа цІаккха а тоссаяц оаха тхоай кхашка.

ЙОККХА ДЕГАГІОЗ

ХьажкІаши шекара свеклаи санна йола беркате культураш дІаювргйолча лаьтта чуйнка кхо дуллаш латт. ХІара гектара тІа 30—35 тонн ширдаьнна кхо дулларгда. БІаьсти йоллашехьа кхы цІаьккха а минеральни удобренешца подкормика ергья гурахьа йийнача культурашта.

Ширдаьнна кхо диллара1 совнагІа минеральни удобренеш а йоккаргья оаха хьажкІаши шекара свеклаи дІаювргйолча кхай тІа.

Цу тайппара, семилетка ялхлагІа шу дІадоладенначa хьалхарча дийнахье а тхога тешаме ала йиш я, укх шера оаха цаІ ах совбоаккхаргба юртбоахама культурий хьункъам, аьнна.

О. КАГЕРМАНОВ,
Урус-Мартана производственни управлене «Красноармейский» совхоза тракторно - полеводчески бригада бригадир.

ДИЦЛУРГДОАЦА ДЕНОШ

Сона цІаккха дицлургдоацаш хІама хилар укх дІададахача шера. Никита Сергеевич Хрущева доккха маІан дола доклад а еш хиннача КПСС Центральни Комитета декабрьски Пленума балхаца дакъа лаццал ираз хилар са. Вай мехка экономика дегІаяра итогаш а еш, халкъа боахама химизаци яра сийлахь-йоккха программа хьалхашка оттайир нов. Н. С. Хрущева ший доклада тІа. Юрта боахама продукташ алсамъяхара даькъе вай парте Центральни Комитето хьалхашка увттаду декхараш Іалеьмате доккхий хиларах а советски халкъо чІоагГІа хьинар айденна уж кхоачашдеш хиларах а тешавеш яр из доклад.

Укх тІеххьарча итт шера дукха балхаш даьд вай парте мехка юртбоахама производство дегІайоалаеш. КарагІдаьннараш кІезига дац. Цкъабакъда, ма йоккхий торонаш я юрта боахама химе хьаелдараш.

КПСС ЦК декабрьски Пленума исторически решенеш кхоачаш а еш, управлене колхозийи совхозийи къахьегамхоша чІоагГІа хьинар айденна ду хІанз кхашка минеральни органически удобренеш яхкара балхаш. Царех доккха беркат доалеш хилар кхетадьд массане а. Гурахьа йийначa культурашта подкормика елга йистедаьннад управлене дуккхача боахамашка, хьажкІаши шекара свеклаи дІаюргйолча кхашка чуйнна ширдаьнна кхо дуллаш боахк. БІаьстан юххье кхы цІаьккха а минеральни удобренешца подкормика ергья гурахье дийначa ка болча ялташта.

ХІара боахама лаьттий белгалонаш йовзийташ дола карташ оттадеш, кхаш миштад хьожаш, метеорологически башхалонаш Іомаеш ба хІанз тха производственни управлене специалисташи болхлойч.

Н. ГОРОШКО,
Сунженски производственни управлене начальник.

Хьинар совдоахаргда

Со, мугІарегІарча болхлоех вола саг, вийха вигар хІанзарча хана лоархІамегІа дола, химически промышленность сихха дегІайоалаяра, юрта боахама эшаш йола минеральни удобренеш дукха а дукхагІа хьаяра, советски халкъа торо лакхъяра хьакъехьара дош дувцаш хиннача парте ЦК декабрьски Пленуме. Со санна бараш — болхлой классех ахархойн викалаш — дукха бар Пленуме. Халкъаца дагайийнад парте ЦК. Цо цІаьккха а кхы цІаьккха а хьохох КПСС ЦК ший партеца, халкъаца цІаккха хадаоги а боацаш айхха бувзам болаш хилар, хьакъкъалерча ленински политикана цІаккха хувцалургйоацаш из тешаме хилар.

КІоарга уйлаш юшайир парте ЦК Пленумо са кер чу. Аз ладийгІар кІоаргга чулоацам, бакъдарех йиза йолча нов. Н. С. Хрущева докладага, дош хаддаш цо дьча къамаьлага, Пленуме дакъа доалаш хиннараша даьча къамаьлашка, хІаьта дагахьа чІоагГІа гІаввахе а вай Даьхенах сеалара доккхий хІамаш карагІдувла низ кхоачаш йолча вай халкъах доккхал деш а вар со. Цlаккха дицлургдоацаш къаьстта чІоагІа дег чу дийшар сона хими боккхача лоархІаме хилара хьакъехьа Никита Сергеевича аьнна дешаш. В. И. Ленина формулировка дІахо дегІа а йоалаеш, цо аьлар: «Коммунизм я Советски Іаьдали цуна беррнгача мехка электрификаци яри цунца халкъа боахама химизаци яри». Н. С. Хрущева масаллица хьахьеккхар химе тамашаш.

Москве волча хана, аз, бакъдар аьлча, уйла йора тхоай завода, тхоай установка, къахьегамга тІоллара сай новкъостий. Тар ма лу дукхагІа Даьхенна продукци ялар духьа, тхо декхарийла да хІанз кхы а дикагІа, къахьегама овсарле кхи а лаккагІа йолаш болх бе. Цудухьа Москвера се цІа ма кхаьччанге а заводе вахар со. ДоттагІаша гобир сона, хаттараш доладелар. Технологашта хар дийза керттердар дар вай парте ЦК Пленума болх. Аз чІоагГІа гІад а ваха дІадийцар царна Н. С. Хрущева даь къамаьл, вай мехка химически индустри дегІайоалаяра шерра никъ хьабеллаш Пленумо яьа решеней хьакъехьа.

Технологашкара хайра сона Пленумо болх баьча деношка цар тІеххьа къахьийга хилар, 1964 шера чотах болх беш уж хиина хилар. Денна тІехкхоачашъяьй сменни заданеш, планал совнагІа итташ тоннаш толашагІа йолча парафина хьаяь хилар. Парафин дукхагІа йоахаргйола кхоачамаш тІагІертта лохаш я тха установка коллектив, хІана аьлча парафин эггара мехкера бедал я химкомбинаташка синтетически хьаьна кислоташи хьаьна спирташи хьадара. Шин шера тха коллективо йиш хилийтай 45 эзар тонн совГІа кхачан хьовналаш пачхахьалккхенна кхое.

Установка коллективо ший дерригa низош оарцагІдоахаргда КПСС ЦК декабрьски Пленумо оттаяь йоккха программа толамe кхоачашъеча юкъе шийгара доагІаш дола дакъа дахара.

А. ВОЛОШИН,
Грозненски нефтемаслозавода № 40 установка веккагІа вола оператор.

СИЙЛЕ ХИЙЛА МАЯКИЙ!

БЕРКАТЕ ШУ

Доккха а сийрда а цІей хиннa дера 1964-гІа керда шу. Бакъда, тахан укх хозача дийнахьа вай мел чІоагІа гІоздаьнна дале а дицлац вайна 1963-гІа шу. ДІадахача шера даьчун уйла йича Іалеьмате доккха беркат да шох хьадаьннар! ДегІабенаб вай юрта боахам!

ГІадбаха а гІозбаьнна-а ба тха шурий-товарни ферма беррига доярхаш а бежа ГуйІ а. Из тамаш а яц, тІеххоачашдаьд оаха 1963-ча шера тІанийца социалистически декхараш. 1300 центнер планал совГІа шура яьккхай. Низи хьинари ца кходеш, денна къахьегама овсарле лакхъеш къахьийтад тха коллективерча масса болхлочо. Къаьстта дика да шура яккхара хьожхамаш доярий Алимжанова Жовхьарта, Пугоева ШафиІата, Мальсагова Лемкай, Мархиева Лемкай, царех хІаране 140—160 процент кхоачашъяьй шура яккхара шера план. Иштта дика къахьийгад бежа ГуйІ Калаев Тажудина, кхычар.

Кердача шера тхоай хьалашкеи торонашкеи кхы цІаьккха а хьажа я хьежа кхы а доккхагІа социалистически декхараш тІаэцаргда оаха. Оаха низи хьинари кходергдац 1964-гІа шу доккхийча толамашца чаккдаккхарая КПСС ЦК Пленумо хьалхашка оттадаь юрта боахам сихха дегІабоалабара хьакъехьара декхараш кхоачашдаран. 1963-ча шера 5000 килограмм гаргга шура яьккхай аз хІара кхоабача Іэттагара, укх шера кхы а дукхагІа шура яккха дош лу аз.

Л. БАРАХОЕВА,
Назрановски производственни управлене Аьти-Юртарча шурий-товарни ферма доярка.

ОАХА ЛЕРХІ

Йоккха дега гІоз яхьаш денад 1964-гІа керда шу. Дукха да укх шера оаха де лаьрхІар. 4 саг чувоагІача тха звено коллективо 200 гектара тІа дІа а дийна хьадкхеергъй хьажкІаш. ХІара гектара тІара 70 центнер фуаллъьха хьожкІаш чуэца, аьнна, социалистически декхараш тІанийцад оаха. Тхоай дош кхоачашдара хьогге а болабьь оаха къовсам.

ДІадахача шера трактор Іомайир аз, хІаьта цу тІа болх бе а йолаелар. Аз низи хьинари кходецар сайна геттара дукхаезача техникех бІэза пайда эцара, укх шера а дерригa балхаш механизмашца дергда тха звено коллективо.

ДІадахача шера духхьал силоса лаьрхІа мара дІайийнa яцар оаха хьажкІаш. 132 гектар йолча майдан хІара гектара тІара 452 тонн моша доаккъар чуийцар оаха, тха совхозе а кхыметтел производственни управлене а дикагІа хьокхам ба из. Силоса лаьрхІа йола уж хьажкІаш къалкхеяра гІулакх деш тхо шин саг мара вацар. Хьинар ца кходеш къахьийгар соца К. Озиева.

Юрта боахам сихха дегІабоалабара КПСС ЦК Пленумо даь соцамаш кхоачашдара низ а хьинар а ца кходеш хаддаиза къахьегаргда тха звено коллектива укх кердача 1964-ча шера а.

Х. КАСУМОВА,
Шаьла производственни управлене «Джалка» совхоза механизатор.

КАРАГІДАЬННАРАШИ ДЕ ДЕЗАРАШИ

Республике дукха кхы боахамаш я санна, тІехьаюсарех яр тха колхоз. Цхьабакъда, укх тІехьарча массехк шера шоай низ а хьинар а кхо из деш колхозхоша тІабийраза, юкъарча боахамах дог а лазаш, къахьегар бахьан долаш дикка тоабеннаб колхоза боахам, дикка хьувкъ дІаюв юртбоахама культураш. Агротехника дукхагІа терко е, толашагІа дола кердадараш шоай балха юкъеяххаьа баьлар механизаторашеи полеводашеи.

ХьалхагІа тесса леладора кхашка удобренеш яхкара гІулакх, йохкаш а ца йохкаш а юсар уж. ХІанз кхоачам хиллад ширдаьнна кхо кхай тІа ца дуллаш вІалла а Іац тхо. Колхозе лаьрхІа кхашка кхо дехка механизированни отрядаш вІашагІъехкай.

Къаьстта чІоагІа терко еш леладу оаха колхозо дІаюш йолча культурай фу дика хилийтара гІулакх. КІин а хьажкІий а кІезига хьувкъаш дола тайпаш дІа а доахаш, дикагІа хьувкъача тайпай фу дІаде даьннад тхо.

ХьалхагІа оахош вІалла лелаянза йола культураш а лелаю оаха хІанз: сорго, бІаьсти а гурахьа, юв ши тайпа горох, массехк тайпа хьажкІиш. Укх тІехьарча хана къаьстта дукхагІа йоакхо ю оаха минеральни удобренешца лаьтта хьаьидора. Минеральни удобренеш яхкача къаьстта дикагІа хьувкъача культурашта дукхагІа ю оаха подкормка.

Уж дерригa гІулакхаш чакхдахар бахьан долаш дикка алсамдаьлар оаха доаккхаш дола ялат, баьца даараш, дикагІа хьувкъ кхийола юрта боахама культураш а. Масала, пхи-ялх шу хьалха хІара гектара тІара 3,6 центнер мара ка бола ялат оаха доаккхаш хиннадеце, соахка гектара тІара 20 центнер яьккхар оаха. ХьалхагІа баьца даарий 30 центнер мара яккхацар оаха, соахка 180—200 центнер яьккхар. ЧІоагІа алсамдаьлар гидуаргий хьувкъамаш.

Цунах торо хилар паччахьалкхелга дукхагІа ялат дохка. ХьалхагІа кхоачаш 7 эзар центнер а ца тоссаш хиннача метте, укх дІадахача шера 35 эзар центнер мукхи кІан чутессар оаха паччахьалкхен амбарашка.

Доккхий хувцамаш хинад тха колхозе балхашта механизаци яра даькъе а. Массехк шу хьалха машинно-тракторни станце тха колхоза хьожаеш хиннараш ерригаш я 17 трактор мара яцар. Ханнахьа а дика а кхашкара билхаш дара гаьнна кхоачам беш яцар из техника. ХІанз гІулакхаш кхыча бесса да. Колхозера тракторaш 17 а йозаш, 47 я, 23 комбайн, дукха сеялкаш, культиваторaш, нохараш, кхийола оатхалаш я. Бульдозераш, ДКУ яха хьаьраш, доахан детта установкаш санна йола чоалхане а чІоагІа эшаш а йола машинаш я колхозе. Бригадашка, фермашка хий диллад, электричество йиллай. ХьажкІаш, гидуаргаш санна йолча культурай мугІарашта юкъера дерригa билхаш механизмашца де торо я тхога. Тхога шортта техника хилар да из.

Товлуш латт колхоза шурийтоварни ферма я. ГІирсаш дика да, доахан шурийна дика да, царех хІаране шера 2000—2500 килограмм шура лу. Хаддаиза кердагІирсаш хьатІадеш ба гІишлонхой. «Елочка» яха доахан детта установка наггахьарча моттиге мара ца хинна дукха ха яц. «Карусель» яха доахан детта установка оттае боккхача гІирса бІарчча комплекс хьалъеш латт хІанз.

Укх тІеххьарча шерашка чІоагІа дийбад колхоза хьайбаш. Кхо эзар гаргга бежан да цига хІанз. ВорхІ шу хьалха Іай а тІехь хьажкІаш хиннача кхашка доаждора колхоза доахан. Силос кІезига яр, йол алха Іаьсашта мара ехкацар, концентраташ вІалла а яцар. ХІанз гІулакх кхыча тайпара да. ЛаьрххІа хьайбашта ка бола ялаташ а, хьажкІаш а баьцаш а дІае лаьтта къовсталаьд колхоза правлене. Гидуаргаш дика хьувкъар бахьан долаш хьайбашта жмых тела а йиш хилар.

Фермерча къахьегамхоша дика йоакхо яьй моцача доакъарца хьайбаш Іалашдара. Юххьанцара хьажкІий силос дІаеллай ферма юхе. Цунах торо хиннай ялх шу хьалха пхи килограмм мара ца тийнача метте хІара Іатта денна 20—25 килограмм силос тела. Укх тІеххьарча итт шера лоадама хІама ца эшаш иттаза алсамъяьннай колхоза доходаш.

ЧІоагГІа хьисап деш Іомаю колхозхоша КПСС ЦК декабрьски Пленума материалаш. Пленума решенеш кхоачаш а еш, колхоза механизаторашеи полеводашеи чаккхбаькхаб гурахьа йийнача культурашта минеральни удобренешца подкормка яра болх. ДукхагІа долча кхашка дІалихьа даьннад ширдаьнна кхо а.

Цу тайпара, тхога йиш я укх хьахиннача кердача шера колхоза экономика кхы а дукхагІа айе, юртбоахама продукташ дикка алсамъяха.

С. ГУСЕВ,
Сунженски производственни управлене «Победа» яхача колхоза хьерттера зоотехник.

ЙОККХИЙ ПЕРСПЕКТИВАШ

КПСС ЦК декабрьски Пленума исторически решене тІа белгалдаьккхад, экономика яйра лоархІамегІарча хьакъех цаІ — химически промышленность сиха дегІайоалаелга хилар. Химиз я юртбоахама производство чІоагГІа дегІайоалае йиш хулийташ йола дика средство, из да мехка шортта кхачан продукташ Іалашъяра декхар кхоачашдергдола дІоагІа.

Мехка къеьнагІа йолча мехкдаьтта районех цаІ я Нохч-ГІалгІай Республика. Дукха мехкдаьтта луш йола моттигаш гучаяхарах цига доаккха мехкдаьтта 1957 шерарчул 2,5-эза дукхагІа хиннад, хІаьта мехкдаьттаца йоахка газ — 7,6-эза.

Шортта бедал хилар, мехкдаьтта чакхдоакха промышленность дика дегІаьхар, квалифицированни кадраш хилар — цу дерригача хІамаша дика хьалаш хилийтад мехкдаьтта-химически промышленность дегІайоалайра.

1954 шера дена болх бе йоладиннай Нохч-ГІалгІайчен йоккхача химе дукхьашха хьакхелла Грозненски химически завод. Семилетка шерашка шоаза совгІа дукхагІа арахец фенол, ацетон, синтетически этиловни спирт санна йола химически продукташ. Советски Союзе эггара хьалха 1962 шера даха доладаьд лохача давлене полиэтилен, болх бе йолаялийтай парафин йоаккха завод, 1963 шера дена болх беш а синтетически дубителий цех а дукха кхыйола объекташ а.

«Грозхимнефтестрой» трести субподрядни организацейи гІишлонхойи коллективаша чІоагГІа гІадъяча тІанийцар ворхІ шерай республике химически мехкдаьтта чакхдоахен объекташ хьалъяра башха-дика перспективаш хьайийла парте ЦК декабрьски Пленума решени.

КПСС ЦК декабрьски Пленума решенена коп а луш, мехкдаьтта-химически къахьегамхоша шоай хьинар ца кхоадеш къахьег Грозненски химически заводе синтетически спирт доаккха шолагІчи методий цехий объекташ а мехкдаьтта-химе кхыйола объекташ а хьалъяьъихарх болх бе йолалийтари духьа.

Керда шу КПСС ЦК декабрьски Пленумо хьалхашка оттадаь декхараш тІабийраза кхоачашдеш дола шу хургда йоккхача химе гІишлонхошта. Мехкдаьтта-химически объекташ хьалъяра оттаеь программа кхоачашъяро белггала «Доккхача химе» республика ергья Нохч-ГІалгІайчевах.

Д. ЛИХОВОЛ,
«Грозхимнефтестрой» треста управляющи, КПСС ЦК декабрски Пленума доакъашхо.

ШИ ШУ ХЬАЛХА

Хьинаре къахьегаш ба КПСС ЦК декабрьски Пленума решенеша дегаш уроттадаь бола «Красный молот» яхача машиностроительни завода болхлой. Социалистически мехкий. Иште, кхыча мехкий заказех агрегаташ кийчъеш да тхо. Дукха хана дена 1964-ча шера чотах къахьегаш я тха коллектив.

Механически цехе токаралла болх беш ва со и. Тайп-тайпарча агрегаташта ша оатхалаш хьаю тха цехе. Оаха доккхал ду тхоай коллективо кийчъю оатхалаш Грозерча дуккхача заводашта эшаш хиларах. Завода болхлоша дикка дакъа лаьцад хьоаккха мехкдаьтта алсамдаккхара.

Ер дІадаха шу тхона чІоагІа белгалдаьнна лоархІаме шу дар. Цу шера массехк керда насосни агрегат арахийцай оаха. Царех хІаране давлени 7 бІаь атмосферага кхоачаш я. Юртбоахама заказах артезиански скважинашта цемент хьоахаш йола 4ЦА-100 яха агрегат а хьаьяй завода коллективо.

ЧІоагІа белгалдаьнна дар ер дІадаха шу сона а. Ши шу хьалха кхоачашъяьй аз семилетка задани, коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цІи а яьккхай аз. Цеха цхьаццаболча болхлошца цхьана дог раьза хинна, завода администрацега дехка а дийха сайна норма лакхъийтай аз. Российски Федераце 30 миллиард фонде а доккха дакъа лаьцад аз дІадахача шера. Цу толамех кхоачамбеш вац со.

Укх кердача шера аз а са новкъосташа а дош деннад кхы тІа а къахьегама теммаш лакхъеш къахьега.

С. АХМАТХАНОВ,
«Красный молот» заводе токарь.

1965-ча ШЕРА ЧОТАХ

Центральни ремонтно-механически завода механо-сборочни цехе аз болх бу дукха ха я. ДІадахача шера доккхий социалистически декхараш тІанийцадар аз. Царех дар хІара бетта план 120 процентал чухнахьа кхоачаш ца яр, шера план 7-ча ноябрега кхачалехьа кхоачашъяр, хІаьта балха юкъе яхьа езаш яр 5 рационализаторски предложени.

Уж декхараш диза кхоачашдара социалистически яхье вьлар со. Дукха ха яллехьа сайца болх беча новкъостел дукха дикагІа толамаш даха вІаштІехьдаьлар со. ХІара бетта план 200 процент е ши бІаьнней тІехкховчаш а еш дІадахача шера план 1-ча июлен, хІаьта укх шера план 1963-ча шера 28 ноябрен кхоачашйир аз. ХІанз 1965-ча шера чотах болх беш ва со. Рационализаторски предложенеш балха юкъеяхьаре йола социалистически декхараш а диза кхоачашдир. Миштта вІаштІехьдаьлар уж толамаш даха аьнна, хаттар отт хьалхашка? Керттердар да резервах биза пайда эцаш, зехьа ха йоа ца еш хьинаре къахьегар. Балха кийчо еш кІезигагІа ха йоайора аз. Манифольдашта хир даккхара аз балха юкъейхьача рационализаторски предложене торо хилийтар къахьегама оасарле 50 процентага кхоачаш лакхъе.

Тахан доладеннад керда шу. Укх шера кхы а дикагІа къахьегама толамаш даха дош лу аз. Цудухьа хІанзза а токара 5-ча разряда зачет дІаяла дага ва со. Сай балха опыт кхычаьрна кердача шера дІа а луш цар къахьегама оасарле лаккхъаккха а дош лу аз. Укх шера план а ханал дукха хьалха кхоачашъергхиларах дог тийша ва со.

У. БАГАШЕВ,
ЦРМЗ механо-сборочни цеха токарь.

Воккхача теркамца белгалдаьккхир КПСС ЦК декабрьски Пленумо вай мехка химически промышленность сиха дегІайоалае езаш хилар. Цу даькъе хьинаре къахьегаш я Грозненски химически завода коллектив. Завода цехашта юкъе къаьстта белгалъяккха еза № 32-91 йола цех. Планал совгІа итташ эзараш тоннаш спирт деннад цеха коллективо Даьхена, дукхача боарме кхоьый электроэнерги, пар, хий, иштта кхыйола реагенташ.

Цеха хІара смена къахьегамхоша шоай декхар а даь тІанийцад: производственни план тІеххоачашъе, арахецаш долча спирта дикал 91,5 процент хилийта. Уж декхараш къаьстта дика кхоачашдеш хьайоагІа Захаров Владимир керте вола «А» смена. КПСС ЦК Пленуман СССР Лакхехьарча Совета сессени сийдеца накъа дахарах цьла кренинг-завода коллектива кхайарал хьал а лаьца доккхий социалистически декхараш тІанийцар цу смена коллективо. Шера план 20-ча декабрга кхоачашъе лаьрхІар.

ЧІоагІа да химикий дош. Шера план 20-ча декабре кхоачаш а аь планал совгІа дукха реагенташ кхоьйй цар.

Кердача шера кхы а доккхагІа къахьегама толамаш даха лерхІ цар.

Д. АМАРОВ.

СУРТА ТІА: В. Захарова «А» смена балха схемага хьожаш я.
Я. Пиева сурт.

ІИЛМАХОЙ ХЬАЛХАРЧА МУГІАРЕХ ХУРГБА

1958 шера парте баьча тІахьехамах дІаболабеннача йоккхача химена тІехьарча дерригача халкъа боламе дикка боккха лоархІам болаш я Нохч-ГІалгІайчен промышленность. Фенол, ацетон, спирт, полиэтилен яккхара Советски Союзе йоккхагІча предприятеех цаІ а хинна дІаэттай Грозненски химически завод. Мехкдаьтта чакхдоахача заводашеи промыслашеи вай республика а мехка кхыча районий а мехкдаьтта хими Іалашъю мехкдаьтта бедала лоархІамерча тайпашца: попутни заводашка хьаювлачеи газашца, парафинаца, мехкдаьтта фракцешца.

Юстара латта Грозненски мехкдаьтта Іилма-тохкама институт я (ГрозНИИ). Къьнарча «традиционни» лостамашца — геологеца, бурув деттарца, мехкдаьтта доаллача моттигех пайда эцарца, мехкдаьтта чакхдахарца — цхьана институте дегІа а бенаб, чІоагІ а бенаб тохкама балхий керда лостам — мехкдаьтта химена бедал яккхара процессаш кийчъяр.

Мехкдаьтта хими дегІайоалаеча юкъе ГрозНИИ лоаца дакъа дувцача хана, эггара хьалхагІа яла дезаш да, РСФСР Іилман техникан заслуженни деятела М. Г. Митрофанова кулгалдеча мехкдаьтта-химически синтеза отделе чакхдаьхача, парафинаш яхарцей мистъярцей дувзадена долча балхех. Грозерча заводаша хІанзле я пайда эцаш йола чІоагІен коачеи парафин яккхара технологех дукха балхаш кхоачашдаьд отдело.

Ювцаш яр я ГрозНИИ а «Гипрогрознефта» а даннех Грозненски нефтемаслозаводе чакхъяьккха, парафин хьаяра керда схема; коача парафин йоаккхаш дизельни доагорашта карбамидни депарафинизаци яра процесс; кхыча метолаца — фильтр-прессованица коача парафин яккхара карбамидни депарафинизаци еш йола из установка чуйоагІача, орден лелаеча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводе даь опытни балхаш. Грозненски парафин хІанзле а низ болча тоатолца мехкдаьтта-химически производстве йода. Укх гаргарча шерашка кхы а 2—3-эза доккхагІа хургда из тоатол. Дега тоам хулаш гІулакх да цу балхах белггалара дакъа кхоачаш тха института а технически Іилмай кандидаташа А. Г. Мартыненкоси Н. Ф. Богдановеи кулгалдеча лабораторешa хилар.

Фу лоархІам болаш я парафин мехкдаьтта химена юкъе? Мистьилийтара ильккъаца цунах доаяха сапа, хІамаш юла порошокаш, промышленноста дукхача доакъошта эша поверхностно-активни веществаш хьаена хана кхачан хьоаналашта меттел ухийта хьыьна кислоташи спирташи. Хьоаналашта меттел уха уж хІамаш хьаю производство шерацн а дегІаухаш а я, хІаьта мехкдаьтта химе из дакъа дегІадоаладара юкъе цу тайпара ший дакъа лоац ГрозНИИ коллективо а. Мехкдаьтта продукташ мистйолийтача лабораторе (кулгалхо П. Г. Ионича) кийчъяьча халланза парафин мистъилийтара процессах пайда эц хьоаналашта меттел ухийта хІамаш хьаена дукхача кердача цехий проекта тІа. Вай Къилбаседа Кавказа совнархоза Волгодонски химически комбинато промышленни хьалошка тохкамбаьб цу лабораторе дика результат а болаш кийчъяьча парафин мистйолийта керда катализатор йоахача технологена.

Керттерча лостамех цаІ а, хетаргахьа, мехкдаьтта химически промышленносте эггара дукхагІа даьржарех а, лостам ба лакхамолекулярни полимерни материалий производство. Полимеризацеярца хьаю полиэтилен, поливинилхлорвинил, синтетически хьоаский, кІувнаш, каучукаш санна йола пластмассаш. Дукха чоалхане технически декхараш кхоачашдарца ювзаенна я из производство: полимеризаци яра тІеххьара веществаш — мономераш йоахилга, геттара чІоагІа цІен а еш уж хьакъоастаелга а чІоагІа йокъаелга а, полимеризаци яра катализатори растворителаши кийчъелга, полимеризаце реакци ше чакхйоаккхилга, хьаьккха полимер реакционни смесах хьакъоастаелгеи эшшача боарамга цун дакал дІахоцчаелгеи. Кхетадеш да, тайп-тайпара полимераш дукха хьаеш хилча селлара дукха дешаш къоастадеш Іилма-тохкама цхьа институт хинна ца Іеш, тайп-тайпарча дешашта специализаци яь дукха институташ хилар. ГрозНИИ дакъа лоац мономераш хьакъестаяра, институто хьадага а лаьца кийчъяйтача боккха аьттув болаш йолча осушителий — синтетически цеолитий (е кхыча тайпара царех маалара, «молекулярни цхаралий») новкъосталца уж йокъаяра дешаш къестадеча, полимеризаце растворителаш йоахача. Цу балхашка дакъа лоац А. В. Лютера, Я. В. Мирске, А. К. Мановяна кулгалдеча лабораторешa. Масала, ГрозНИИ, Грозненски мехкдаьтта институто, ГНПЗ цхьана балхаш дар бахьан долаш хьалІага а лаьца, хІанз Советски Союза эггара хьалха Грозненски химически заводе лохача давлене полиэтилен йоаккхача промышленни производствана хьаеш я растворитель. ХІаьта керда тайпа пластмассашци каучукашци хьаяра керда свойстваш йола, уж хьаяхара технологи чоалханагІа йола растворителаш эш, хІаьта цига а уж дешаш къоастара новкъостал а деш, болх бу ГрозНИИ лабораторешa.

Кердадараш лахара, мехкдаьтта хими дегІадоаладара тІалерзадаь балхаш дІахо доаржадара Іилмахой, инженерий, техникий, лаборантий, операторий — ГрозНИИ ерригача коллектива дегаш урроттадаьд КПСС ЦК декабрьски Пленума решенеша. Тха планаш — ГрозНИИ даталаьца, мехкдаьтта химена чІоагІа лоархІамера, бензол, уксусни кислоташ, нафталин, олефинови углеводородаш санна йола продукташ хьаяра процессаш укх гаргарча шерашка промышленносте юкъехьолга. ДегІаухаргдолаш да цеолитий керда тайпаш дахарах мехкдаьтта химена эшача уж юкъехарах, углеводородаш мистъеча процессашта лаьрхІа, кхыча лостамех деш дола балхаш.

Ца аьлча даргдац, уж дерриге хІамаш мехкдаьтта чакхдоахачеи химически заводий болхлоща, «Гипрогрознефта» проектировщикашца аьхха творчески бувзам хиннабецаре институте карагІ ца дийнна хила мегаш хилар. Цу коллективаша цхьана къахьегаро толам баьккхаб лоархІамерча паччахьалкхен гІулакха тІа — вай республика мехкдаьтта-химически промышленность дегІайоалаеча.

Е. ВРЕЩЕНКО,
мехкдаьтта чакхдахара даькъе Іилман балха вола ГрозНИИ директора заместитель.

☆ ☆ ☆

Грозненски шурий совхозе бухгалтерски учет лелаергйола машиносчетни станци вІаштагІйолаш латт. Цу хьалхарча станце чІоагІа новкъостал дергда юрта боахама системе бокъонца учет лелае.

СУРТА ТІА: бухгалтер Петрухина Верай механик Титаренко Александри станци болх бе кийчъеш бовхк.

В. Байдалова сурт.

☆ ☆ ☆

СИЙЛЕ ХИЙЛА МАЯКИЙ!

ДАЬКЪАЛА ХИЛДА ХЬО, КЕРДА ШУ

Шакхха юкъ а доагІаргдоацаш дІадахед доккхача къахьегама толамашца белгалдаьнна 1963-гІа шу. Доккха беркат даьлар цох тха отделене боахама. Къаьстта дика толамаш даьхар тха механизированни звено коллективо. Тахан, укх кердача шера Іалаьмате чІоагІа догдоагІа гІоздаьнна ва со а аз кулгалдеча звено болхлой а. ХІанз вьлча, дІадахача шера хьинари низи цІа кхобеш къахьийгод оаха. Участка хІара гектара тІара 89 центнер хьажкІаш чуийцар оаха.

Миштта даьлар тха вІаштІехьа иштта дика хьажкІаш хьалкхее? МоллагІа бале а хьувкъам хьалкхебара юххьанца дена лерттІа доал де деза. Агротехнико яхача бесса аха а аьха кІаьд а даь, ший хаинахьа, е езача тайпара хІоарга дІае еза хьажкІаш. Оагар де, ийлахье, культиваци е, удобренеш тоаса... дукха эш царна. Цу тайпара гІулакх хадданза лоттадир оаха дІайийнача хьажкІашта.

Гектара тІара 89 центнер хьажкІаш! Бокъонца торонашка а хьалашка а хьежача сов дика хьоххам а бац из. Тха низ дІаккхоачаргба из хьажкхам кхы а лакхбе. Укх шера боккха хьувкъам хьалкхебара хІанзза а лард йоллаш да тхо. ХьажкІаш дІаюргйолча участка тІа дуллаш латт ширдаьнна кхо, яз моттигера удобрени геттара дика хул цу культура.

Хьалхашка латтача декхараша, дІадахача шера санна къахьегама толамаш дахара лоаттабе безача боккхача къовсамо доггІоадоаккх, кхы а сийрдагІа хетадаьлийт хьамсара 1964-гІа керда шу. Даькъала хилда хьо...!

Б. КОДЗОЕВ,
Назрановски производственни управлене «Октябра 40 шу» яхача совхоза ТІой-Юртарча отделене хьажкІаш лелаеча механизированни звено звеньевод.

ВЕЖАРИЙ САННА

Дикача къахьегамо совгІаташца КПСС Центральни Комитета декабрьски Пленума накъабаха кийчлуш хиннача «Красный молот» завода машиностроителаша планах оттаьча ханал бутт гаргга хьалхагІа кхоачашйир шоай продукци арахецара план. Укх шера 11 бетта планал совгІа 827 эзар сома мехка продукци кийчйир красномолотовцаша. ХІаьта шу хьалоладелча дена российски миллиардашта юкъедихьад цар 2.452 эзар сом.

Йаьъе хьинарашта юкъе хьалха йоха лоаладаьча болатах оатхалаш кепа еттарий барт тайпа коллектив. Планах семилетка тІеххьарча шера арахеца лаьрхІа хинна массеа продукци арахийцай цо массехк бутт хьалхагІа. Алхха укх пхьан шера продукци яьккхарга дІабода мах планал совгІа лохбара чотах 60 эзар сом яхча кхоадаьд Даьхена болатах батаьлаш ераша. Российски цаппика чу бІаь эзар сом диллар рационализатораша. Цар новкъостаца чакхдаьлад термически пишк хьалъяр, латтана регенераци яр, коачача доттофиа летаеш хинна пиши газаца летае яккхар санна дола организационно-технически гІулакхаш. Из бахьан долаш ши эзар тонн лаьтта цехе хьачу а кхахьац е дІахоссара а кхахьац, хІаьта мартеновски пишка кампани 900-аза болат доалладарга дІаххачча йоала. Иштта хІама цех вІаштІеххъелача хана дена цІакха а хиннадац.

Цу коллектива карагІаьнна къаьстта доккха хІама да кхыча цехашкарчуй хьалхагІа уххаза «сквозные бригады» яхачарна граждански бокъо яккхар, цхьан порядках бола бар, бригадираши цар заместителаши коржаш хилар, разрядаш болхлой собранешка уттаар.

Уж дерригa дика гІулакхаш хьакхелларaш, эггара хьалха дІадоладьраш коммунисташ кадрови болхлойн ба. Царна юкъе а къаьстта дикагІа лоархІаш ва формовщик нов. Гусейнов, стерженщик нов. Комиров, газорезчикаш я.н. Резниченко Бесхарабайныйи, плавильщик нов. Персиянов, модельщик нов. Мухамедьяров, дукха кхыбараш. Уж дерригаш а парте болаш е боваш а бола кохчийн эрсийн, украинцаши татараши, гІалгІай а белоруссаш а шоай участкашка бригадирала хержа а болхлой шоaех бена тешам сийленца кхоачашбеш а ба.

Белаш белажах теха, кулг хулгах теха къахьегаш ба доладаьча болатах оатхалаш еш бола болхлой — дийтта къаман викалаш. Массаво а цхьаннева тІехьа, цаІ массанена тІехь — моральни кодекса из принцип цар вахара закон а хинна дІаэттай.

Са дувца безам ба къонача нохчочох Джабраилов Мусех. Цехе балха воагІача хана цхьаьккха а тоазал яцар цун, гІо ду бола а волаш дІавоелар из болх бе. Хьалхарча денойке а дейз къахьегам дукхабезаш, хьинар долаш сагг ше хилар хьахьеххар Мусас. Цо лакха лоатталора производства хьашташ, коллективай. Цеха къахьарча, кадрови болхлоша йоаххонцеи терконцеи тІанийцар хІаьмигасаг, шоай опыти гоазаьли гІац а баха дІалора цар цунна. Болатах оатхалаш еча производстве эггара чоалханегІа йола стерженщика специальность Іомайир цо, хІаьта цул тІехьагІа Іомайир пхьаькха—крановщика специальность а.

Стерженщика квалификаци йоккха йолаш хилар хьахьеххад Темиркаев Мухадина. Новкъостий гІоаца болат кхехкадара специальность дика Іомаьй Берсанукаев Мовлаше. Хиша оатхалаш юла камера болх бе йоланичул тІехьагІа цун пульт тийша дІаелар Мусаев Салманагеи Чеботарев Николагеи. Геттара нийса даь гІулакх дар из. Шоашта тІадилла гІулакх чІоагІа бехктоккхамо хеташ леладу новкъостанша, хІаьта хІанз опыт йола монторщикаш ала мегардоаш ба уж.

Дикача дешана хьовхабу уххаза кхыбола къахьегамхой а — крановщик нов. Албихаджиев, слесарь нов. Пашаев, формовщик нов. Дженгазиев, шихтовщик нов. Тасальяпц.

...30 къамах бола нах ба заводе болх беш, хІаьта дерригахьех а хьахиннай баоттайни, хьинар долаш, доккхий халкъа боахамь дешаш кхоачашие низ кхоачаш бола коллектив.

Итт совгІача къамех бола нах ба ролико-втулочни цехе болх беш. Цхьабакъда, цо новкъарле яцар царна дукха керда патриотически гІулакхаш эггара хьалхагІа дІадолаьдара. Царгара дІайолаелар заводе лакха къахьегама оасарле, дика порядок, культура йола завод бахьан долаш лелаю хьа. Шлифовщица йолча РСФСР Лакхехьарча Совета депутата Саликова Екатеринай, коммунистически къахьегама ударниккий Албогачиев Дауда, термистий Кесель Ивана, Литвиненко Петра, Гугинский Тимофей инициативах дІаболабелар балха нормаш лакхъяра тІехьара болам. Цецо эггара хьалхарчарна яьккхар коммунистически къахьегама коллектив яха цІи.

Уххаза къаьстта чІоагІа лоархІаш лелаеш да доттагІаьи а вІашаи новкъосталаш дара а гІулакх. Производства хьашташ цхьана кхоачашдарах чакхдовлаш дац уж. Цеха болхлой, массаза а, цхьана ух театре, кинофильмашка хьажи. Цар белгалдоах новкъостий вахаре хинна гІулакхаш — баьча дениш хьалхъала буц, керда нусвалаш кхийлараишта совгІаташ тела, хало тІакхаьчча новкъост цхьаь витац.

Прессовщица Агабаев Агаси чуваьхача, цун шийн доалахьарча цІена хатар хилар цхьа. Боге оагІоаа дагІача цІен оаш йиlхлa кхинаб вІашкаоа дехаш дар оаша. Новкъоста тІо де оарцагІбьлар Кибаленко Анатолий, Ушаков Анатолий, Самсонов Иван, Кирпач Геннадий. Дохаш лаьтта цІа юкъаметтиоттадир. ХІаьта н.н. Левчук, Шайдулин, Ушаков цаьмгаш хиннача хана меа дукха новкъостий хилар уж болча цІагІа а бохьинне а!

Хьалташ цаІаш хиларо гаргаоя нах.

— ДагадоагІа сона, — яхаш дувц слесара Шайдулин Хайдара, — Коммунистически парте мугІарашта юкъе со дІачуводача хана сайна, татарина, хьалхара эрсечо Бартеневa, украинца Евдокисе, эрмалочо Амбарцумова рекомендацеш енна. ХІанз аз айса тел кхычарна хьалхара рекомендацеш. Цхьабакъда, моллагІча къамах новкъост вале а, цунах доахкача дикача гІулакхашца, цун политически кхетам лакха хиларга хьежжа мара телац аз уж. Цунах гу сона вий Даьхен низ а чІоагІал а.

Кхы дикагІа оалалургвац.

К. ТИМОФЕЕВ,

Ер я из кхоана! Укх сурта тIа шоана бIаргагу вай республикерча институташка, техникумашка деша баIача студентех дикагIболчарех цхьабараш. ТIехдика дешаш, общественни вахаре хьинаре дакъа лоацаш хьавоагIа (аьрдехьара аьттехьа) Грознерча мехкдаьтта техникума геофизика отделене 3-ча курса студент Эдилов Шамса, педучилища шолагIча курсера Автаев Ваха, пединститута историко-филологически факультета I-ча курса студентка Алексеенко Алла, мехкдаьтта института промысловаи факультета 4-ча курса студент Юсупов Iиса; мехкдаьтта института технологически факультета 3-ча курсера Мальсагова Фатима, пединститута историко-филологически факультета 3-ча курсера Мальсагова Рая, мехкдаьтта техникума промыслови отделене 3-ча курса студент Моржоев Хьожбикар, педучилища 4-ча курсера Абдулаева Тамара, мехкдаьтта института нефтепромыслови факультета 3-ча курсера Паров Абдурахьман.

Ирас долаш да цар таханара вахар! ХIаьта кхоане кхы а ираздIа хургья, хIана аьлча уж ба коммунизме бахар-бараш!

И. Татарова сурт.

ХЬАЛХАРА ПОЭТ, БАШХА ХЬЕХАРХО, ВИЗЗА САГ

Нохч-ГIалгIай писателий Союзо исторе, метта, литература, экономика Iилма-тохкама институтоц кIоашагIтеха республика литературни общественноста собрани хилар 27-ча декабре Iилма-тохкама института цIеношка. Ваь 90 шу дизарца дийзаа, гIалгIай эттара хьалхара поэт, хьехархо, переводчик Беков ДордгIа Тембот дагалацара хетаь яр из собрани.

ДордгIа Тембота литературни, педагогически, общественни болх а цо вайна юкъейита тIехьале я юкъаш доклад йир Iилма-тохкама института литература сектора Iилман болхлочо нов. Мальсагов Абос.

Доклад чакхъьинначул тIехьагIа къамаьл ду Iилман болхлочо, Нохч-ГIалгIай Пачхьалкхен педагогически институте хьехархочо, писателa Мальсагов Дошлакъас. Геттара лакха культура йолаш, къахьегал. га цIаккха кIорда ца деш, доккхал ца дезаш, шийна мел ховр наха дIадалара чIоагIа тIера болеш Тембот хилар дуьц цо. Дукхача масаллашца а кьоккаш. Дийца на каллал доккха да, аьлар цо, гIалгIай литературана Темботагара даьнна беркат.

Шийна къамаьл чакхдоалалаш нов. Мальсагова бийцар Долакха-Юртан ТIой-Юртан Деникина бIу тIагIер. тача хана Нохкхача Ачалкхерча на-хана оарцагIа а вена моастагIашта духьала Тембота майра баь тIом.

Тембот цхьанцца учебника автор вай, аьлар писатела нов. Ошаев Халита, цхьабакъда, соха гучадар тIехьоалгIча терашка цо хьехам ийна, цо тоадийна, цун хулташ вакхдьаьле мара гIалгIай меттала нагахьа учебник арадоалаш ца хилар.

Цхьанна хIамо а дохадергдоацаш доккха залел шиЙ дегIаца долаш, наха беркат даргдолча къахьегамца эттара дукхагIа чам болаш, говзаме йоазош ле тIерта. Ше хьеха а хьехаш гIалгIай педагогически техникуме дешаш даьгIача берашта, хIаьи къайсе довцаш, дамман новкъостал дещ Тембот хилар дукхача бакъдарашца хьовта а дейи белгалдаьккхар писатела Вазоркин Идриса.

Мелла вагIе а цун урок кIорда ергйоацаш, села шеврача гIалгIай меттала, хIара дош кIоаргга дега чу дужаш Тембота хьехаш хиннилга а, говзаме йоазош ле шоаш болелуча хана цо шоашта мел доккха новкъостал дир а дийцар тIалгIай писателаша Зязиков Бахьауддинен Осмиев Хьамзатен.

1923-ча шера 1-ча мая мара ший эттара хьалхара номер араяланза долча «Сердало» газета тIа цу шера 12-ча июне араьяннача номер тIа Беков Тембота Мопасана тIара яьча переводаштех («Месть», «Черствые люди») цу бетта 19-ча дийнахьа араьяннача номер тIа цо дIаязаьча «Хоза Хантути», «Шийхьакъ шийта дахар» яхача къаьнарча хабараштех кепе теха хилар дуьц аспиранта Мальсагов Ахьмада.

Беков Тембота говзаме йоазош хоасталеш къамаьлаш дир собране писатела Хашагульгов Махьмада, Туркаев Хьасана. Бекова хьехаш деша ваьгIача Чахкиев Юсапа.

Массане даьча къамаьлашца къаьста белгалдоалаш дар эттара хьалхара гIалгIай поэт, эттара хьалхара гIалгIай метта хьехархо, визза саг Беков Тембот хилар.

Х. БЕРСИЕВ.

«Хьо виза вале а, тхо меца да, ферма заведующи», — йоах хьайбаша.

Ахьмад ВЕДЗИЖЕВ.

ЗОАХАЛОЛ

(Дувцар)

—Iасолта вуйц оаш? Вайкахьа меттала аьлча-м доагIача тайпара дужаш дац из дош, эрсий меттала палаш ма хиллара — жених ва-кх. цIаккха а саг йоалаь ца воалаш вила жених. ХIанен? Иза-м аз дувцаргда шоана, цу «жених» яхача деша моIанах шо дика дIа а кхетадеш.

Юрта массадда а гуччахьа ма дий, Iа дIа мел ловза ког а тIехьа. ХIана дацар из, ворххIе даь хана деза цхьана бах юртхой, дика дар а, во дар а юкъа а долаш. ТIаккха миштта довзацар Iасолта гIулакхаш массанена а.

Жених хIана вар хетт оаш? ЦIаккха а саг йоалаь ца воаландаь. Хьалха-м ухар цунга маьре, бакъда тIеххьарча хана хьокха вигача а хьажа вахача а тха юртарча цхьанне йоIо а тигацар.

ЗIамига саг вий чхаш хеттий оаш? Топ санна чIоагIа а волаш, уст санна могаш а волаш зIамига саг-м ва. Саг ца яр бахьани? Цунах а кхетадергда.

Кхозза саг йоалаь хиннав Iасолта. Тамаш ма е оаш, тхьаь иттех шу мара доацача Iасолта кхозза саг йоалае кхийча. Хаина къона а хилча, ел-бата тайна а хилча, гIулакхашца белгалдаьнна сакхат а ца хилча хьайоагIа саг-м. Иштта Iехабенна хургба-кх уж цунга ихараш а.

Сакхат-м доаллер цунах, доккха сакхат. Сакхат деций, мух бьнкача хана бIаIал башна, балха вахача соваш ца хилча. Тахан совхозе балха вахар аьле хоз, тIаккха, бутт балаже балка воавш хул. Массанахьа вахар из балха — совхозе, сельпо, дубильни заводе. Цхьаннахьа а соцаш вацар. Керто боагIача тайпара болх ца бар бахьан долаш когаша водаваь лелаяра из.

Цудуьа ийса аьлар цунга цкъа Сулейман. Фу аьлар хеттий оаш? —

— Iайха керта кIал бекха гIайба цунна кIал а ца бехкаш, ия хьай Iовдала корта лелабеча когашта кIал бекха безар Iа, — аьлар-кх. Халахийтача фу дар. Ма лела, долче, деррига адам балхех доаллача хана, лер-лайча санна юрта юкъе когаш хьекхаш. Ма аха, саг йоаларгьий аь яхаш шк тIоара вIашагIа мел техача,

Сулейма ма вий ший тайпара саг. Цкъа геттара веле а велаш йоах:

— Аз дувцаргда Iасолта зоахалол. Со ва цунга ихийта саг йолаш.

— Малий из? — цецвул Салман.

— Укх юрта-м яц цунга гIорг-йолаш саг. Йоалаьчунца цхьаннеца из товш ца хилча, ваха гIерташ ца хилча, малагIа Iовдал а цунга гIоргьяр.

— Аз лахай цунна саг, — велакъеж Сулейма, ший дагардар хьа а ца хойташ.

Цхьаннена а хаь ца фу ала гIерт, е цо яхачох теша а теша. Юртхошта-м ма хой Iасолтага йоагIаргйолаш цхьаккха а йоI тха юрта йоацилга.

Цу сарахьа Iасолта шоайцига вигар Сулейма, Шоашца кхайка вигар Салман а. Сулеймен Салмаци боккхий нах бале а, цар шийна зоахалол дувцаргда, аьлча, бехк хийтта ца оалуш вахар Iасолта. Кхерая котамаш а, шекара чай а хьалкашка оттадаь багIаш сесагага кхайкар Сулейма.

— Вазипат, ва Вазипат!

— Фу их Iа? — аьнна чукъалар йоккха саг. Сулейма бIаргашка хьежача цо кхетадир мара цкъа хIама дагадехилга. Цунна-м ма вовзий шийна мар.

— Масса шу да вай цхьана даха?

— Ткъаь итт шу да, — цецъьалар Вазипат.

— ХIана хет а дIаоргда, — сихлацар Сулейма. Шортта Салмана бIаракъежар из.

— Салман — цкъа юкъ аьннача гIолла новкъостага-нохкхача сагага йист хилар из. — Хьона ма хезарий Вазипата тхо шиъ ткъаь итт шера цхьана даьхаш оалаш. Тхо оахоша буаргбола безам биаь дарьинад, хIаьта тха дезал а кхийна баьннаб. Цудуьа сона бакъахьа хет укх Вазипата Iасолтага гIоргьа аьлча. ХIаьта, сона хьагучох, хIана укхо лелабуаккъ лелабеча хана ер ца юга кхы саг а йоагIаргьяц уххалга.

Юа хIама юкъах а йита, цецваьна вагIар Iасолта. Сулейма дувцачох ца кхеташ.

— Ера, — аьлар Салмана, Сулеймаца барт бича санна. — Наьха метташ во да. Нагахьа санна мотт теха Вазипатацара зоахалол дохе, вай сесаг ПаьтIамат, вай дахалда, я ний-ча-м. Вазипатал иттех шу мара йоккхагIа а яц. Iасолта болх ца барах ер кхоабергволаш а я.

Бос дIабахар Iасолта юкъ тIара. Ше фу де деза а, фу ала деза а ца хоаш висар из. ТIаккха ура а ийккха, цIагIера араведар, боккхийча нахаше бег доахилга кхета а дел.

— Кхетадир, — аьлар Сулейма, аркъал ваха вела а вейна.

— Кхетадаьдале хIама а тIехьа дац, — жоп делар Салмана. — Къахьега воале, вазний оамал тIа воагIе саг а йоагIаргья. Дита деза йовсарал.

— ХIана фу деш ва хеттий оаш Iасолта. ШоллагIа бутт ба совхозе балха ваха. Дувцачох, болх дика а бу.

Грозный Iай.

Й. Байдалова фотоэтюд.

Халкъа юмор

Кхо баьрий

Кхо баьрий хиннав новкъа воаш. Са а дайна, бийса яьккха сайцача, сойя-сойя говрашка гIоргиа аьнна къовсабенаб уж.

Эттара зIамагIа вола Iаббас кот а ваьнна, говрашка вахав.

Ах бийса яьккача хана говрашка вахача Iаббасага кхайкха ЯрагIи.

— Яй!

— Воай!

— Говраш йий вай?

— Говраш-м даьра яр вай, Iа со юкъагIваьккха мара. Цхьан хIаман уйла еш воаллар со.

— Сен уйла йора Iа?

Уж кокай кIарцхалаш, хьокхаш уфс доацаш, тохаш эг йоацаш, уж сево ярду-хьогI яхаш, уллар со.

ДIабийшаб Iаббас а ЯрагIи а. ЯрагIи санна, сома а ваьнна кхайкав Махьмуд:

— Яй!

— Воай!

— Говраш йий вай?

— Говраш-м даьра хургьяр, Iа со юкъагIваьккха мара. Цхьан хIаман уйла еш воаллар со.

— Сен уйла йора Iа?

— Ирбаь бола карта хьокха лаьттах Iочутохаш из лаьтта хьалха Iочукхуть хьогI це, е из дIа юха тетт-теш цо?

— Iа чIоагIача хIаман уйла ю, Махьмуда а аьнна, юха а дIабийшаб. Кот дIатоссабенна, сомаваьнна ЯрагIи кхайкав:

— Яй!

— Воай!

— Говраш йоаххий вай?

— Говраш-м йоахкар вай, чIоагIа тийша болх бир-кх Iа со юкъагIваьккха. Уйла еш воаллар со.

— Ай хIана сенах ю Iа уйла?

— Я-рабби везан даьла аьккха, хьадоагIаш е кураш говраша ма енарий оаха, цIа доахаш сенца хьор-хьогI [illegible] яхаш, уйла еш воаллар со.

— Говраш еций?

— Яц даьра говраш-ас, уйла е веннача хана доъа а.

Нувраш ги а ехке дIабоалабенаб.

ДIаяздар Або Мальсагов.

МОЛЛА ХЬАКХА ЛОЧКЪАЯР

Вайнаха юкъе бусалба ды баьнна ла хинна из. Цхьабараш хьакха кхабари къарахь даккхари санна доладбусалба дыно могадеш доаца гIулакхаш дита а дита ламазагех мархаген боалаш латташ хиннаб. Шоаш бусалба хиннабале а хьакхий дулха чами къаракъа морзои йиццьялаза хиннаб вожаш. Цхьабакъда, дукхагIа болча нака уж хIамаш дита хилар баькеи долаш гуччахьа хьакха лелае а къаракъ лаккха а лоархIамеш цхьакха а хиннавац.

Цу замалахь бусалба хулаш хьакхарч дIайоахийца хана цхьаь сега лочкъа а яь хьакхий хурек йита хиннай. Лелаш - лелаш хурсках башха хьакха хиннай, сов ярстарах йолаш а сина латташ хиннай из. Иштта безамерча хьакхийна фу дергда ца хоаш лелаш хиннай хьакхий да. Нагахьа санна юхе бахача цхьаболча лоалахошта шийхьакха йолга ца хоаш хилча-м къайлагIа е а йийна шорттига из юаргйолаш хиннай из. Цхьабакъда, цхьаболча лоалахошта хоаш хиннад цун хьакха йолга, дудуьа йийча гучаваргвоалаш хиннав.

Фу дергдар-хьогI аз, аьнна, уйла яй цо. Мелла уйла йича а кхы кIамa дега а ца дена сесагапа дагаваьннав из.

— Моллага хIана хаттац Iа из, ва къонах, — аьннад сесага.

— Ай моллага миштта ховтт аз, къайлагIа е а йийна хьакха яа ветаргйий аьнна, жоп деннад маро.

— Иштта ма ала Iа, — аьннад сесага. — Хьакхарч дIайоахаш сона ца а ховш хьакхий хурек йита хиннай тха кIаьнка, хIанз цунах тоаенна йоккха хьакха хиннай. Фу дича мегаргда из цунах, аьле хатта.

Ер гIулахх а яйца тIавакча цьякха яа воаллар ер аьнна нахала а ваьккха сий доацача воаккхаргвий-хьогI со молла, кхаш кхерaш къал кон а ваха сесага аьхача тайпара дIалийпад укхо моллага хьакхий гIулакх.

Дешах кхийтача, бIарг сийрда а баьнна, эппаз норадича санна раьза хиина велакъежав молла.

Даьллахь сох а аз декача гIулакхах а ца вашаш вел-кх ер, со нахала ваккха мег-кх укхо аьнна дага а деха кхеравенна ше молла волча варах а дехкеваьннав хьакхий да. Цхьабакъда, молла хьийстар из хиннадац. ДIа а юха а хьежа гоча-кхьа саг воацилга хайча аьннад молла: — хьалхагIа хьакха ейнай са аьле хабар аралакха тIаккха сага хIама а ца хойташ е а йийна юаргьа Iа хьай хьакха.

Из хьахелачи со доастама воах-кх укхо аьнна моллана бIаракьежав хьакхий да. Тхьовра санна елаш а йоацаш ше массаза хуллача тайпара цIимхара хиннай молла юкъ. ТIаккха хайна хьакхий дaьна молла боккъала дувцилга. Са метта а даьна моллана баркал а аьнна новра ера волавеннав хьакхий да. Кхоана Iурра хьакха ейнай са аьнна хабар ера а даьккха, цхона бус юаргъа-кх аз яхаш уйлаш а еш водаш хиннав из.

Цхьабакъда, молла а хиннав «хьаьнала борахъа». Гlалгlаша чувадача хьакхий даьна тIехьалхьено латташ ше дергдолчун уйла еш хиннав из а.

Бийса юкъе яххача хана веха а ваха хьакха лочкъаьнай молла. Чу а йоалаь из е а йийна, сесагага кхарзийта хьакхий жижарaш, доси даь а аьа дIадиижа дика кабъаьй молла.

Iурра кIаIар тIа венав хьакхий да. Кхайке молла ера а веххка цкъаца цо:

— Даьра молла, хьакха-м лочкъаьй са.

— ХIа хIе миттa аьнна-м — аьннад молла.

— Хьо-м теша мича туй, — аьннад хьакхий дас. — Iа дийнача къонаре, молла, бекъ-м да хьакха ер-м.

— Иштта ала Iа, чIоагIа а бинь аьлча кхы дикагIа а тоаргда нах тоалаьа молла.

Кхы молла тешаве е ца мегаргда сох аьнна хьакха я-кх цо аьнна хьакхий да шортта чувахав, моллана Iанна дуа хьакхий дулх хиннад.

МОЛЛА ЧIОАГIАЛ

Шин сага къовсам баьнна хиннаб: моллага жIалена яьсий дешийтаргда-дац, аьнна.

Шишша ка биллаб цар лаьаштa.

Цхьаьне молла волча а вахa хаьттад:

— Цхьа дика жIали дала доал са, молла, яьсий дешадалар Iа цунна.

— Из фу яхилга да! ЭгIв-м ваьвац хьо! ЖIалена а деший яьсий? Волле укх цIагIера!

—Хац сона-м, жецара жIали дар са из, цунна хьалхара сагIийна билла ши ка-м бар са, фу дергда, цхьачахьа гIортавих со.

— Сибарделаьхьа, сайта да мотт сона цу тайпара хIамаш тIалола жайнаш, царта хьожаргва со.—Из жеца лийнне долга тхьоврехьа хIана алазар Iа? Укх тIа-м йоах, жIали жеца лийннадале, цунна яьсий деша мегаргда. Цхьабакъда, ши ка яьсий дешачоа-м боагIа, аьлар молла.

Республикерча кхьалолча боахамата кхачамгъалхьена пачохьалехена шура дIаялара планан, Цул совгIа кIезига моттигаш из 1962 шерарчул а кIоаргIа 1963 шера шура яьккха.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ЛадувгIа

Радио: 7.15—Ранном телевиденен передачий програма; 7.25 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» яхача газетий обзор; 8.30 — «Ленинан никъ» яхача газета оагIонаш тIара; 8.50 — пионераштен школьникаштен передача (эрсий меттала); 9.00 — «Сердало» газета обзор.

Укх: 10.00 — «Лай човлие» яха йиш; 10.30 — «Цирка принцесса» яхача Кальмана оперетта монтаж; 18.00 — «Нохч-ГIалгIай искусство Москве» яха концерт; 19.30 — Румынски радио оркестр эстрадии концерт; 19.45 — «Лекинка орбита тIа» яха радиокомпозици; 21.15 — Молдавски эстрада музыка; 23.20 — халхара эшараш.

Хьажа

Телевидени: 18.30 — Передачий програма; 18.25 — Куба — са безам! Кубе революци яьнна пхи шу дизара хетаь передача; 18.35 —«Кортамукъален гIайрен тIера кIантий» яха документальни фильм; 19.10 — «Юха а, оттаду оаха пIеина хетадаь концерт»; 20.40 — «Ценачa дег тIера» яха документальни фильм; 21.15 — передачий програма; 21.20 — «Гиба йола йоI» яха художественни фильм;

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, ЦIеча фронтовикий улица, 15. Телефонаш: редактора зам. — 2-07-01; бехктахьа секретаре — 2-45-48; партийни вахарех, промышленних, юртбоахамех письмойи отделий — 2-23-72.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 15. Телефоны: зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48; отделов партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного и писем—2-23-72.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Революце проспект.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции.

СФ02001. Заказ № [illegible]

СИЙЛАХЬА ПХИ ШУ

Кубински революце пхи шу даьннад

Батиста диктатурен феодально-помещикий олигархин Кубера дIаяккхар, империалистически оалалах мохк мукъабаккхар, бокъонца шийкъаман лоIаме кулга мехко даккхар, халкъа Iаьдал оттадар — из Iалальмате боккха дуней халкъашта кIоаргга дега тIа диэжа хIама да. ПаргIатон гIайренна цхьана дерригача прогрессивни адамашa а цун пхи шу дизар тахан деэдеш долча кубински революци котъяларо керда зама дIайолайир Куба халкъа вахаре, керда этап хьаййлар Латински Америка мехкашкарча къаман-кортамукъален болама, цо къоаггадаь дIахьекхар цу мехкашкарча халкъашка кердача вахара новкъа — социализма новкъа шоашка а отта йиш хилар.

Революци котъяьннача хана денз даьннача укх пхе шера турпалерча Кубас хьабена никъ атта хиннабац. Дукха халонаш ла йийзай цун халкъа, уж халонаш хIанз а дIаяьннаяц. Дукха ха йоаккхаш мехка лаьттача империалистически оалало юхейита тIехьале во яр, тIехьайиса ах колониальни йола экономика яр цо йитар. Цу кхелача тIехьаленах мукъабаккха бийзар мохк. Боахама массе даькъе а шоай къаман специалисташ кийчбе безар. Къона социалистически пачхахьалкхе хьаирца юваенна йола дукха проблемаш яр къоастаезаш. Цунца цхьана дииза даргдоацаш дар низ бола герзашцара низаш хьаделга, революце чурча а арахьарча а моастагIаша еш йола атакаш, тIема атакаш а тIехь юхатохилга, империалистически монополеша оттаьь экономически блокада эшаелга.

Къоначa халкъа пачхахьалкхенна хьалхашка лаьтта а хIанз латта а тIехьатетта йиш йоаца а хала а декхараш геттера дукха да. «Кубинцаш лоархIабергболаш, цар кхоачашле низкхоачаргболаш декхараш дац ужа» — каст-каста ишта оалаш хозар кхымсттел къона-ча республикаца дог-уйла во доацаш болча наха я.

«Эксперимент-м чIоагIа дагалаьца я, цхьабакъда, тамаш я-кх цунах хIама хуле. Ше каранйца темп лоалургьяц революцега, са а дикъа юсаргья», — йоахар сога 1960-ча шера юххье цхьан японски журналиста. ХIаьта цун гуччахьарча моастагIаша массаза кхайкадир кубински революци хIалак хилайза яргьяц, аьнна!

Цхьабакъда, революционни Куба иха а ихай, хIанз а йода бIубенна гIа болхаш. ДIадахача сийлахьарча пхе шера бовзаргбоацаш чIоагIа эргабьинаб мохк. Шоай шегIа бизза шоай лоIамера дьай хиина ца Iеш, шоаш каранйца из гIулакх дика дайза бьина, мехка кулгалдара, шоай бокка боахам лелабара гIулакх дикка Iомадаь ба ворхI миллион кубинцаш, — ишта я дIадахача пхе шера кертте-ра итог.

Укх тIеххьарча дикъ шера маякбузельара вьнка малхбоалехьа воалаш дукхаза а чакхвийнав со гIайренах. Из икъ аз массаза бу керд-керда дукха хIамаш бIаргагу. БIаргашта гуш хувцалу кубински юрташ: ахархой эсаларча хижинашта меттел хьахул вай ханара цIенош а дагIаш йола цех баха моттигаш. УрагIа ухаш гу электростанцей, фабрикий, заводий доккхий гIирсаш. Цхьа юкъ а дьккха юхавахача хана дукхагIа хулар школаш, больницаш, юртбоахама фермаш, къахьегамхоша салоIаш йола моттигаш. БIарг ма кхоачча аьржа дадача шекара тростника кхайкха керда тIо-наькъаш декк. Йокъаеш дIайоах ушалаш. Хьалха эри даьдача лаьтташ тIа дуга, боамби, хьалхагIа Кубе вIалла лелаеш ца хиина кхыйола юртбоахама культураш дIаюв.

Ишта хувцалора нах шоаш а. Шоай дакхени революцен кхел шоаех тийша хилар, цу хьакъехьа шоашта Iалальмате бокка бехк-токхам тIалатташ хилар тIа-тIа дукхагIа кхетаду цар. ТIаувттача халонаша кхера ца барал совнагIа, кхы а дукхагIа а чIоагIбу кубинцаш. ТIабийраза болх беш а дешаш а хулар уж, мелла йоккха хало тIакхачарах. Цунца цхьана уж революце тIемахой а ба, хIа аьнача хана Даьхе лорае дIаотта кийча а болаш. 1961-ча шера апрелерча деношка а 1962-ча шера октябрь бетта карибски кризис эттача юкъагIа а Куба халкъо бакъдаь дIахьекхар «Е Даьхе е валар! Вай котдаргда!» яхача шоай денал долча тIахьехама ше чIоагIа тешаме хилар.

Социализм хьахьяра массе фронте шоай низ кхо ца беш къахьегаш ба кубинцаш. Дукха коталонаш яьхай цар хIанзалехьа а. Царех цхьа котало я наха дешар ца хар цIендаь мехкера дIадаккхар. Социалистически экономика дегIаахара хIанзлехьа а лард еллай Кубе. Ерригача промышленни производства 90 совгIа процент пачхахьалкхен предприятей даькъа кхоач. Укх тIеххьарча хана 30 гаргга тайп-тайпара заводаши фабрикаши хьалъяй, хIанз хьалъеш латт ткъаь итт совгIа керда промышленни предприяти. Аха а беш дIадуаш долча лаьттах ахавел дукха а дукхагIдар юрта болхамерча социалистически сектора да. Пачхахьалкхенга я машинаькъий, фордацара, фенара транспорт, банкови система, арахьарча торговле монополи.

Кубински революце баьчча Фидель Кастрос дуккхаза а белгалдаьхача тайпара, хIанз Куба халкъа хьалхашка латта керттера декхар да мехка планови экономика мамогта дукхагIа дегIайоалелга, къахьегама овсарле лакхъелга. Из декхар кхоачашлара Кубана Iалальмате доккха вошаллий новкъостал ду Советски Союзо, социалистически кхыча мехкаша.

Цу новкъостадах, вIалла шекало йоацаш дIахо а социализм хьалъяра новкъа даха чIоагIа сацадаь кубински халкъ хиларах доаллаш да кубински революци чIоагIа хилар, халкъа боахама массе даькъе а цун камаьхал юлар.

Куба халкъа машарера къахьегам лорабеш латт цун чIоагIденна герзашцара низаш, Советски Союз керте а йолаш йолча ерригача социалистическа лагера низ. Куба моастагIаша фуннагIа хьувзадойя а цар низ кхоачаргбац исторе буьбилла хьалхашкахьа дIахьош бола никъ юхатоха. Революце сийлахьарча юбилея дийнахьа бIубенна шийсийрдача кхоаненга хьежаш я социалистически Куба.

Николай ЧИГИРЬ. (ТАСС).